

AİHS MD. 5/3 Bağlamında Derhal Hâkim Önüne Çıkarılma ve Makul Sürede Yargılanma Hakkı

Gökçe SERİM*

Bu makale hakem incelemesinden geçmiştir ve TÜBİTAK–ULAKBİM Veri Tabanında indekslenmektedir.

* Ufuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Ceza ve Ceza Muhakemesi Hukuku Ana Bilim Dalı, serimgokce@gmail.com, ORCID 0000-0002-5900-5282.

Makale Geliş Tarihi: 28 Eylül 2024 **Makale Kabul Tarihi:** 28 Mart 2025

Atıf Önerisi: Serim, Gökçe, “AİHS Md.5/3 Bağlamında Derhal Hâkim Önüne Çıkarılma ve Makul Sürede Yargılanma Hakkı”, *Ankara Barosu Dergisi*, Cilt 83, Sayı 2, Nisan 2025, s. 742-800. DOI: 10.30915/abd.1557515

Makalenin düzeltilmesinde sağladığı katkılar için sevgili hocam Prof. Dr. Türkan YALÇIN’a teşekkür ederim. Ayrıca bu çalışma, 24.05.2024 tarihinde Asos 10. Uluslararası Hukuk Sempozyumu’nda tarafımda sunulan “AİHS 5/3 Bağlamında Derhal Hâkim Önüne Çıkarılma Hakkı ve İlişkili Diğer Haklar” başlıklı bildirinin genişletilmiş ve güncellenmiş halidir. Bildirinin özet metni için bkz. https://kongre.akademikiletisim.com/files/asos2024/asoshukuk10_salon2_program.pdf, (Erişim Tarihi: 28.03.2025).

AIHS Md. 5/3 Bağlamında Derhal Hâkim Önüne Çıkarılma ve Makul Sürede Yargılanma Hakkı

“Biri, iftira atmış olacaktı Josef K.’ya.

Çünkü bir sabah, durup dururken tutuklandı.”^[1]

ÖZ

Özgürlük ve güvenlik hakkı, hemen tüm diğer temel hak ve özgürlükler gibi, insanların büyük mücadeleleri sonucunda kazanılmış ve bugün, vazgeçilmez olma sıfatını edinmiştir. Özgürlük hakkı ile güvenlik hakkı, esasında farklı nitelikte olsalar da dengede bulunduklarında, birbirlerini tamamlarlar ve gerektirirler. Kendine özgü bu durum nedeniyle bu iki hak, belli ulusal ve uluslararası düzenlemeler çatısında, bütünleşik bir biçimde karşımıza çıkar.

Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi madde 5, özgürlük ve güvenlik hakkını tüm insanlar için tanımasının akabinde, çeşitli sınırlamalar belirlemiştir. Bunlardan biri, kişinin suç işlediğinden şüphelenmek için inandırıcı sebeplerin bulunması halinde ya da suç işlemesini yahut suçu işledikten sonra kaçmasını önlemek amacıyla yakalanması ve tutulmasıdır. Bu durumu istisna ve dolayısıyla hukukî kabul eden Sözleşme, bu konumdaki kişilere belli haklar tanımıştır. Çalışmamızın konusunu oluşturan bu haklar; bu kişilerin, derhal bir hâkim veya yasayla adlî görev yapmaya yetkili kılınmış bir kamu görevlisi karşısına çıkarılmaları, teminata bağlı olmaksızın ya da teminatla salıverilmeleri yahut tutuklanmaları halinde, makul süre içerisinde yargılanmalarındır.

Bu çalışmada, konu bütünlüğünün sağlanması açısından, öncelikle,

[1] Franz Kafka, Dava, çev. Kamuran Şipal, 11. baskı, (İstanbul: Cem, 2005), 5.

özgürlük ve güvenlik hakkı ile bunu düzenleyen AİHS md. 5'e ilişkin genel bilgiler verilmiştir. Çalışmanın esas konusunu, AİHS md. 5/3 oluşturmaktadır. Bu fıkra da AİHS md. 5/1(c)'ye atıf vermektedir. Dolayısıyla çalışmada, AİHS md. 5/1(c) tek başına ele alınmış; ardından, AİHS md. 5/3'te yer alan kavramsal unsurlar tek tek irdelenmiştir. Avrupa insan hakları hukukunun, bir içtihat hukuku olması nedeniyle temel kaynak olarak, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kararları esas alınmıştır.

Anahtar Kelimeler:

tutulma

özgürlük ve güvenlik hakkı

makul sürede yargılanma

derhal hâkim önüne
çıkarılma hakkı

adli yetkiyi haiz kamu görevlisi

HAKEMLİ

Right To Be Brought Promptly Before A Judge And Entitled To Trial Within A Reasonable Time In The Context Of Echr Art. 5/3

ABSTRACT

Right to liberty and security, like almost all other fundamental rights and freedoms, has been achieved as a result of the great struggles of people and has today acquired the status of an essential fundamental right. Right to liberty and right to security are essentially two different rights; but they are rights that provide and require each other, as long as they are in balance. Due to this unique situation, these two rights appear as an integrated fundamental right under certain national and international regulations.

Article 5 of the European Convention on Human Rights, after recognising right to liberty and security for everyone, sets out a number of exceptions. One of the cases is lawful arrest or detention of a person on reasonable suspicion of having committed an offence or in order to prevent her or him from committing an offence or from fleeing after committing an offence. The Convention, which recognises this situation as an exception and therefore legal, has granted certain rights to persons in this position. These rights, which constitute the subject matter of our study, include right to be brought promptly before a judge or other officer authorised by law to exercise judicial power, to be released without or with a guarantee or, if arrested, to be tried within a reasonable time.

In this study, in order to ensure the integrity of the subject matter, firstly, general information about right to liberty and security and ECHR art. 5, which deals with this right, is given. The main subject of this study is ECHR art. 5/3. This paragraph makes a reference to ECHR art. 5/1(c). For this reason, ECHR art. 5/1(c) is analysed in particular, and then the elements of ECHR art. 5/3 are examined one by one. Since European human rights law is a case law, the judgements of the European Court of Human Rights have been taken as the main source.

Keywords:

detention

right to liberty and security

entitled to trial within a
reasonable time

right to be brought promptly
before a judge

public official with judicial authorisation

GİRİŞ

Bireyin, toplum içerisinde sahip olduğu hareket sahası, bağımsızlık alanı onun özgürlük hakkını oluşturur.^[2] Bu alanda, bireyin özgürce hareket edebilmesi için, güvenli bir ortama ihtiyacı vardır. Bu nedenle, özgürlük hakkının kullanılabilmesi adına, güvenlik hakkı, araçsal bir nitelik arz eder.^[3] Dolayısıyla bu iki hak, bağlantılı olduklarından, beraber anılırlar.^[4] Özgürlük ve güvenlik ifadeleri, çok daha farklı ve felsefî anlamlar barındırıyor olmalarına rağmen; bu bütünleşik hakkın temel amacı, devletin, bireylere keyfî müdahalede bulunmasını engellemek ve bu şekilde, güvenli ve özgür bir yaşam alanı sağlamaktır.

Özgürlük ve güvenlik hakkının, tüm diğer hak ve özgürlüklerin temelini oluşturduğu kabul edilir.^[5] Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, demokratik bir devlet bakımından, Sözleşme içinde yer alan en önemli hakkın, özgürlük ve güvenlik hakkı olduğunu ifade etmektedir.^[6] Esasen, Sözleşme’de yer alan; yaşam hakkı, işkence yasağı, ifade özgürlüğü gibi haklar karşısın-

- [2] İbrahim Ö. Kaboğlu, Özgürlükler Hukuku 1 İnsan Hakları Genel Kuramına Giriş, (Ankara: İmge, 2013), 12.
- [3] Mustafa Erdoğan, Özgürlük, Hukuk ve Demokrasi, (Ankara: Siyasal, 2018), 51.
- [4] İbrahim Şahbaz, “Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinde Kişi Özgürlük ve Güvenliği”, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, no. 55, (2004): 202; Ali Tanju Sarıgül, İnsan Hakları Avrupa Sözleşmesinde Kişiy Tanınan Özgürlük ve Güvenlik Hakkı, (Ankara: Seçkin, 2013), 32.
- [5] Şeref Gözübüyük, Feyyaz Gölcüklü ve Abdurrahman Saygılı, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve Uygulaması Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi İnceleme ve Yargılama Yöntemi, (Ankara: Turhan, 2019), 221.
- [6] De Wilde, Ooms ve Versyp/Belçika [BD], B. No: 2832/66, 2835/66, 2899/66, 18.06.1971, § 65; H. L./Birleşik Krallık [BD], B. No: 45508/99, 05.10.2004, § 90; Stanev/Bulgaristan [BD], B. No: 36760/06, 17.01.2012, § 11; Karaca/Türkiye [BD], B. No: 25285/15, 20.06.2023, § 87,

da, özgürlük ve güvenlik hakkının daha pasif bir nitelik arz ettiği düşünülebilir. Bununla birlikte, konuya daha ayrıntılı bakıldığında, özgürlük hakkını güvenli bir şekilde kullanamayan kimsenin, demokratik bir biçimde yaşama hakkının olduğunu ya da ifade özgürlüğünü kullanabileceğini söylemek güçtür. Benzer şekilde, özgürlük ve güvenlik hakkı sağlandığı müddetçe, kişilerin, işkence ve kötü muamele görme riskleri de azalacaktır.

Bu önemine binaen, özgürlük ve güvenlik hakkı, çeşitli uluslararası anlaşmalarla düzenlenmiştir. Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi,^[7] Medenî ve Siyasî Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşme^[8] ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi, özgürlük ve güvenlik hakkını kabul etmiştir. Bu çalışmada, yalnızca, AİHS’te kaleme alınan özgürlük ve güvenlik hakkı incelenecektir.

Özgürlük ve güvenlik, bir hak olarak AİHS’te tanındıktan sonra, bu hakka dokunulabilecek istisnâî haller ile bunların nasıl ve hangi şartlarda gerçekleştirileceği sınırlı olarak sayılmıştır. Akabinde, bu kişilerin sahip olduğu haklar belirlenmiştir.^[9]

AİHS md. 5; “1. Herkes özgürlük ve güvenlik hakkına sahiptir. Aşağıda belirtilen haller dışında ve yasanın öngördüğü usule uygun olmadan hiç kimse özgürlüğünden yoksun bırakılamaz:

a) Kişinin, yetkili bir mahkeme tarafından verilmiş mahkûmiyet kararı sonrasında yasaya uygun olarak tutulması;

[7] **Madde 3**

“Herkesin yaşama hakkı ile kişi özgürlüğü ve güvenliğine hakkı vardır.”

[8] **Madde 9/1**

“Herkesin kişi özgürlüğü ve güvenlik hakkı vardır. Hiç kimse keyfî olarak yakalanamaz ve tutuklanamaz. Hiç kimse kanunun tayin ettiği sebeplere ve usule uygun olmaksızın özgürlüğünden yoksun bırakılamaz.”

[9] Ulaş Karan, “Kişi Özgürlüğü ve Güvenliği Hakkı” içinde İnsan Hakları Avrupa Sözleşmesi ve Anayasa, Anayasa Mahkemesine Bireysel Başvuru Kapsamında Bir İnceleme, (İstanbul: Beta: 2013), 179.

b) Kişinin, bir mahkeme tarafından yasaya uygun olarak verilen bir karara uymaması sebebiyle veya yasanın öngördüğü bir yükümlülüğün uygulanmasını sağlamak amacıyla yasaya uygun olarak yakalanması veya tutulması;

c) Kişinin bir suç işlediğinden şüphelenmek için inandırıcı sebeplerin bulunduğu veya suç işlemesine ya da suçu işledikten sonra kaçmasına engel olma zorunluluğu kanaatini doğuran makul gerekçelerin varlığı halinde, yetkili adli merci önüne çıkarılmak üzere yakalanması ve tutulması;

d) Bir küçüğün gözetim altında eğitimi için usulüne uygun olarak verilmiş bir karar gereği tutulması veya yetkili merci önüne çıkarılmak üzere yasaya uygun olarak tutulması;

e) Bulaşıcı hastalıkların yayılmasını engellemek amacıyla, hastalığı yayabilecek kişilerin, akıl hastalarının, alkol veya uyuşturucu madde bağımlılarının veya seraserilerin yasaya uygun olarak tutulması;

f) Kişinin, usulüne aykırı surette ülke topraklarına girmekten alıkonması veya hakkında derdest bir sınır dışı ya da iade işleminin olması nedeniyle yasaya uygun olarak yakalanması veya tutulması;

2. Yakalanan her kişiye, yakalanma nedenlerinin ve kendisine yöneltilen her türlü suçlamanın en kısa sürede ve anladığı bir dilde bildirilmesi zorunludur.

3. İşbu maddenin 1.c fıkrasında öngörülen koşullar uyarınca yakalanan veya tutulan herkesin derhal bir yargıç veya yasayla adli görev yapmaya yetkili kılınmış sair bir kamu görevlisinin önüne çıkarılması zorunlu olup, bu kişi makul bir süre içinde yargılanma ya da yargılama süresince serbest bırakılma hakkına sahiptir. Salıverilme, ilgilinin duruşmada hazır bulunmasını sağlayacak bir teminat şartına bağlanabilir.

751

durulması gerekmektedir.^[17]

Çalışmanın ana konusu olan üçüncü fıkra, suç işlediği konusunda inandırıcı şüphe sebepleri ya da kaçacağı konusunda makul gerekçeler bulunan kişilerin yakalanması ve tutulması halleri için getirilmiş bir düzenlemedir. Madde, bu kişilerin yakalanma ve tutulma maksadının, derhal hâkim veya adli yetkiyi haiz kamu görevlisi karşısına çıkarılmak olduğunu vurgulamaktadır.^[18] Mahkeme bu noktadaki makul gerekçelerin, objektif bir üçüncü kişiyi tatmin edici bir niteliğe sahip olmasını aramaktadır.^[19] Hâkim ya da adli görev yapmaya yetkili kamu görevlisi karşısına derhal çıkarılan kişinin, doğrudan ya da teminata bağlı olarak salıverilmesi; eğer tutuklanması gerekiyorsa, tutukluluğunun makul süre boyunca devam edebileceği düzenlenmiştir.

Maddenin dördüncü fıkrası, *habeas corpus* ilkesini düzenlemektedir.^[20] *Habeas corpus*, ceza muhakemesi sürecinin en başında^[21] hukuksuzlukların doğmasını veya uzun süre devam etmesini engellemek amacıyla, AİHS md. 5/3'ten bağımsız olarak, yetkili mercie başvurma hakkını kişilerin

[17] *Conka/Belçika* [BD], B. No: 51564/99, 05.02.2002, § 52, [https://hudoc.echr.coe.int/#{%22documentcollectionid2%22:\[%22GRANDCHAMBER%22,%22CHAMBER%22\]}](https://hudoc.echr.coe.int/#{%22documentcollectionid2%22:[%22GRANDCHAMBER%22,%22CHAMBER%22]}), (Erişim Tarihi: 15.03.2025).

[18] A. Sinan Sürücü, *İnsan Hakları Avrupa Mahkemesi Kararlarında ve Türkiye’de Tutuklama*, (Ankara: Seçkin, 2010), 69.

[19] *Fox, Campbell ve Hartley/Birleşik Krallık* [BD], B. No: 12244/86, 12245/86, 12383/86, 30.08.1990, § 32; *Melia/Gürcistan* [BD], B. No: 13668/21, 07.12.2023, § 110; *Chikova/Slovakya* [BD], B. No: 615/21, 9427/21, 36765/21, 13.06.2024, § 57, [https://hudoc.echr.coe.int/#{%22documentcollectionid2%22:\[%22GRANDCHAMBER%22,%22CHAMBER%22\]}](https://hudoc.echr.coe.int/#{%22documentcollectionid2%22:[%22GRANDCHAMBER%22,%22CHAMBER%22]}), (Erişim Tarihi: 15.03.2025).

[20] *Chahal/Birleşik Krallık* [BD], B. No: 24414/93, 15.11.1996, § 132, [https://hudoc.echr.coe.int/#{%22documentcollectionid2%22:\[%22GRANDCHAMBER%22,%22CHAMBER%22\]}](https://hudoc.echr.coe.int/#{%22documentcollectionid2%22:[%22GRANDCHAMBER%22,%22CHAMBER%22]}), (Erişim Tarihi: 15.03.2025).

[21] Larry W. Yackle, “Explaining Habeas Corpus”, *New York University Law Review*, c. 60, no. 6, (1985), 998.

kendilerine tanıyan bir haktır.^[22]

Maddenin son fıkrası, maddede sayılan durum ve şartlara aykırı şekilde yakalanan veya tutulan herkes için devletlere tazminat sorumluluğu yüklemiştir.^[23]

Bu çalışmada, özgürlük ve güvenlik hakkının, suç şüphesi nedeniyle yakalanma ve tutulma istisnasının, adli merci önüne taşınma sürecini ele alan AIHS md. 5/3 incelenmiştir. Bu madde, AIHS md. 5/1(c)'deki hallere özgü olduğu için öncelikle bu bendin şartları genel olarak ele alınmıştır. Ardından, AIHS md. 5/3, ceza muhakemesi süreçlerine uygun olarak iki temel başlığa ve bu başlıklar da ayırıcı unsurlarına bölünmek suretiyle incelenmiştir. Avrupa insan hakları hukukunun, bir içtihat hukuku olması nedeniyle temel kaynak, AIHM kararları olmuş; çalışmanın yapısı, kararlarda oluşturulan temeller üzerine kurulmuştur.

Çalışmanın amacı, AIHS md. 5/3'ün ve bunun atıf verdiği md. 5/1(c)'nin nasıl yorumlanması gerektiğini, konuya ilişkin AIHM kararlarından yakalamaktır. Dolayısıyla, bu iki düzenleme, çalışmanın çerçeve hükümleri olarak sabitlenerek; ayrıntılı literatür taramasından doğan genel tanımlamalar yapmaktan ziyade, karar incelemesine ağırlık verilmiştir. Bu amaçla, Mahkeme'nin bu konuda verdiği kararlar, eskiden güncel doğru olmak üzere titizlikle araştırılmıştır. Çalışmanın konusu, AIHM içtihatları ile sınırlandırılmış olup; kararların Türk hukukuna yansımaları, çalışmanın kapsamını aşırı genişleteceği ve hareket noktasından uzaklaşmaya sebep olacağı için yalnızca çok önem arz eden kesişim noktaları vurgulanmakla yetinilmiştir.

[22] Metin Feyzioğlu, "Anglo Sakson ve Anglo Amerikan Hukuk Düzenlerinde Habeas Corpus Kurumu", Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, c. 44, no. 1-4, (1995), 668.

[23] Vachev/Bulgaristan [BD], B. No: 42987/98, 08.07.2004, § 78, [https://hudoc.echr.coe.int/#{%22documentcollectionid2%22:\[%22GRANDCHAMBER%22,%22CHAMBER%22\]}](https://hudoc.echr.coe.int/#{%22documentcollectionid2%22:[%22GRANDCHAMBER%22,%22CHAMBER%22]}), (Erişim Tarihi: 15.03.2025).

AİHS md. 5/3 ve atıf yaptığı md. 5/1(c), tutulma, hâkim veya yasayla adlî görev yapmaya yetkili kılınmış kamu görevlisi, derhal, makul süre gibi mercek altına alınması gereken kavramları bünyesinde barındırmaktadır. Bu kavramlar, incelenmekte olan hakların unsurlarıyla iç içe geçmiş vaziyettedir. Bu nedenle, çalışmada ele alınan hakların içeriği belirlenirken, AİHM içtihatlarında da olduğu gibi, maddede yer alan önemli kavramların incelenmesi yöntemi tercih edilmiştir.

I. AİHS MD. 5/1(C) UYARINCA YAKALANMA VE TUTULMA

Hem AİHS md. 5/1(c)'de hem de AİHS md. 5/3'te, *yakalama* ve *tutulma* ifadeleri kullanılmıştır. *Yakalama*, Ceza Muhakemesi Kanunu'nda düzenlenmiş,^[24] belli şartlar altında gerçekleştirilebilen bir koruma tedbi-

[24] Madde 90

“(1) Aşağıda belirtilen hâllerde, herkes tarafından geçici olarak yakalama yapılabilir:

a) Kişiye suçu işlerken rastlanması.

b) Suçüstü bir fiilden dolayı izlenen kişinin kaçması olasılığının bulunması veya hemen kimliğini belirleme olanağının bulunmaması.

(2) Kolluk görevlileri, tutuklama kararı veya yakalama emri düzenlenmesini gerektiren ve gecikmesinde sakınca bulunan hâllerde; Cumhuriyet savcısına veya âmirlerine derhal başvurma olanağı bulunmadığı takdirde, yakalama yetkisine sahiptirler.

(3) Soruşturma ve kovuşturması şikâyete bağlı olmakla birlikte, çocuklara, beden veya akıl hastalığı, malûllük veya güçsüzlükleri nedeniyle kendilerini idareden aciz bulunanlara karşı işlenen suçüstü hallerinde kişinin yakalanması şikâyete bağlı değildir.

(4) (Değişik: 25/5/2005 – 5353/7 md.) Kolluk, yakalandığı sırada kaçmasını, kendisine veya başkalarına zarar vermesini önleyecek tedbirleri aldıktan sonra, yakalanan kişiye kanunî haklarını derhal bildirir.

(5) (Değişik: 25/5/2005 – 5353/7 md.) Birinci fıkraya göre yakalanıp kolluğa teslim edilen veya ikinci fıkra uyarınca görevlilerce yakalanan kişi ve olay hakkında Cumhuriyet savcısına hemen bilgi verilerek, emri doğrultusunda işlem yapılır.

(6) Yakalama emrine konu işlemin yerine getirilmesi nedeniyle yakalama emrinin çıkarılma amacının ortadan kalkması durumunda mahkeme, hâkim veya Cumhuriyet savcısı tarafından yakalama emrinin derhal iadesi istenir.”

riyken; *tutulma*, Kanun'da mevcut bir koruma tedbiri değildir. Bu nedenle, tutulma ifadesi üzerinde ayrıca durulması gerekmektedir.

AIHS md. 5'e paralel biçimde düzenlenen, Kişi Hürriyeti ve Güvenliği hakkına ilişkin Anayasa md. 19'da^[25] *yakalanma* ve *tutuklanma* ifadeleri

[25] **Madde 19**

“Herkes, kişi hürriyeti ve güvenliğine sahiptir.

Şekil ve şartları kanunda gösterilen:

Mahkemelerce verilmiş hürriyeti kısıtlayıcı cezaların ve güvenlik tedbirlerinin yerine getirilmesi; bir mahkeme kararının veya kanunda öngörülen bir yükümlülüğün gereği olarak ilgilinin yakalanması veya tutuklanması; bir küçüğün gözetim altında ıslahı veya yetkili merci önüne çıkarılması için verilen bir kararın yerine getirilmesi; toplum için tehlike teşkil eden bir akıl hastası, uyuşturucu madde veya alkol tutkunu, bir serseri veya hastalık yayabilecek bir kişinin bir müessesede tedavi, eğitim veya ıslahı için kanunda belirtilen esaslara uygun olarak alınan tedbirin yerine getirilmesi; usulüne aykırı şekilde ülkeye girmek isteyen veya giren, ya da hakkında sınır dışı etme yahut geri verme kararı verilen bir kişinin yakalanması veya tutuklanması; halleri dışında kimse hürriyetinden yoksun bırakılamaz.

Suçluluğu hakkında kuvvetli belirti bulunan kişiler, ancak kaçmalarını, delillerin yok edilmesini veya değiştirilmesini önlemek maksadıyla veya bunlar gibi tutuklamayı zorunlu kılan ve kanunda gösterilen diğer hallerde hâkim kararıyla tutuklanabilir. Hâkim kararı olmadan yakalama, ancak suçüstü halinde veya gecikmesinde sakınca bulunan hallerde yapılabilir; bunun şartlarını kanun gösterir.

Yakalanan veya tutuklanan kişilere, yakalama veya tutuklama sebepleri ve haklarındaki iddialar herhalde yazılı ve bunun hemen mümkün olmaması halinde sözlü olarak derhal, toplu suçlarda en geç hâkim huzuruna çıkarılıncaya kadar bildirilir.

Yakalanan veya tutuklanan kişi, tutulma yerine en yakın mahkemeye gönderilmesi için gerekli süre hariç en geç kırksekiz saat ve toplu olarak işlenen suçlarda en çok dört gün içinde hâkim önüne çıkarılır. Kimse, bu süreler geçtikten sonra hâkim kararı olmaksızın hürriyetinden yoksun bırakılamaz. Bu süreler olağanüstü hal ve savaş hallerinde uzatılabilir.

Kişinin yakalandığı veya tutuklandığı, yakınlarına derhal bildirilir.

Tutuklanan kişilerin, makul süre içinde yargılanmayı ve soruşturma veya kovuşturma sırasında serbest bırakılmayı isteme hakları vardır. Serbest bırakılma ilgilinin yargılama süresince duruşmada hazır bulunmasını veya hükmün yerine getirilmesini sağlamak için bir güvenceye bağlanabilir.

kullanılmıştır. Anayasa md. 19/5'te; yakalanan veya tutuklanan kişinin, *tutulma* yerine en yakın mahkemeye gönderilmesi konusunda gerekli süreye dair bir belirleme yapılmıştır. Bunun yanında, yasama dokunulmazlığına ilişkin Anayasa md. 83'te,^[26] tutuklama ve tutulma ifadeleri ayrı ayrı kullanılarak; milletvekillerinin, *tutulamayacağından* ve tutuklanamayacağından bahsedilmiştir.

Tüm bunlar beraber değerlendirildiğinde tutulmanın, tutuklama koruma tedbiri anlamına gelmediği; konumuz kapsamında, yakalama ve/veya Polis Vazife ve Salâhiyet Kanunu uyarınca kolluğun yetkisinde bulunan durdurma^[27] eylemlerinden sonra gerçekleştirilen fiilî bir durumu ifade et-

Her ne sebeple olursa olsun, hürriyeti kısıtlanan kişi, kısa sürede durumu hakkında karar verilmesini ve bu kısıtlamanın kanuna aykırılığı halinde hemen serbest bırakılmasını sağlamak amacıyla yetkili bir yargı merciine başvurma hakkına sahiptir.

Bu esaslar dışında bir işleme tâbi tutulan kişilerin uğradıkları zarar, tazminat hukukunun genel prensiplerine göre, Devletçe ödenir."

[26] **Madde 83/2**

"Seçimden önce veya sonra bir suç işlediği ileri sürülen bir milletvekili, Meclisin kararı olmadıkça tutulamaz, sorguya çekilemez, tutuklanamaz ve yargılanamaz. Ağır cezayı gerektiren suçüstü hali ve seçimden önce soruşturmasına başlanılmış olmak kaydıyla Anayasanın 14 üncü maddesindeki durumlar bu hükmün dışındadır. Ancak, bu halde yetkili makam durumu hemen ve doğrudan doğruya Türkiye Büyük Millet Meclisine bildirmek zorundadır."

[27] **Madde 4/A**

"Polis, kişileri ve araçları;

- a) Bir suç veya kabahatin işlenmesini önlemek,*
- b) Suç işlendikten sonra kaçan faillerin yakalanmasını sağlamak, işlenen suç veya kabahatlerin faillerinin kimliklerini tespit etmek,*
- c) Hakkında yakalama emri ya da zorla getirme kararı verilmiş olan kişileri tespit etmek,*
- ç) Kişilerin hayatı, vücut bütünlüğü veya malvarlığı bakımından ya da topluma yönelik mevcut veya muhtemel bir tehlikeyi önlemek amacıyla durdurabilir.*

Durdurma yetkisinin kullanılabilmesi için polisin tecrübesine ve içinde bulunulan durumdan edindiği izlenime dayanan makul bir sebebin bulunması

tiği kabul edilmelidir.

gerekir. Süreklilik arz edecek, fiilî durum ve keyfîlik oluşturacak şekilde durdurma işlemi yapılamaz.

Polis, durdurduğu kişiye durdurma sebebini bildirir ve durdurma sebebine ilişkin sorular sorabilir; kimliğini veya bulundurulması gerekli diğer belgelerin ibraz edilmesini isteyebilir.

Durdurma süresi, durdurma sebebine esas teşkil eden işlemin gerçekleştirilmesi için zorunlu olan süreden fazla olamaz.

Durdurma sebebının ortadan kalkması halinde kişilerin ve araçların ayrılmalarına izin verilir.

*Polis, durdurduğu kişi üzerinde veya aracında silah veya tehlike oluşturan diğer bir eşyanın bulunduğu hususunda yeterli şüphenin varlığı halinde, kendisine veya başkalarına zarar verilmesini önlemek amacıyla yönelik gerekli tedbirleri alabilir. Bu amaçla kişinin üzerindeki elbisenin çıkarılması veya aracın, dışarıdan bakıldığında içerisi görünmeyen bölümlerinin açılması istenemez. **(Ek cümleler: 27/3/2015-6638/1 md.)** Ancak, el ile dıştan kontrol hariç, **(İptal ibare: Anayasa Mahkemesinin 4/5/2017 tarihli ve E.: 2015/41, K.: 2017/98 sayılı Kararı ile)** (...) Kolluk amirinin kararı yirmi dört saat içinde görevli hâkimin onayına sunulur. Bu fıkra kapsamında yapılan araç aramalarına ilişkin olarak kişiye, arama gerekçesini de içeren bir belge verilir.*

Bu Kanun ve diğer kanunların verdiği görevlerin yerine getirilmesi sırasında, polis tarafından gerekli işlemler için durdurulan kişiler ve araçlarla ilgili hükümler saklıdır.

Polis, görevini yerine getirirken, kendisinin polis olduğunu belirleyen belgeyi gösterdikten sonra, kişilere kimliğini sorabilir. Bu kişilere kimliğini ispatlamaları hususunda gerekli kolaylık gösterilir.

Belgesinin bulunmaması, açıklamada bulunmaktan kaçınması veya gerçeğe aykırı beyanda bulunması dolayısıyla ya da sair surette kimliği belirlenemeyen kişi tutularak durumdan derhal Cumhuriyet savcısı haberdar edilir. Bu kişi, kimliği açık bir şekilde anlaşıncaya kadar gözaltına alınır ve gerekirse tutuklanır. Gözaltına ve tutuklamaya karar verme yetkisi ve usûlü bakımından 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu hükümleri uygulanır.

Kimliğinin tespiti amacıyla tutulan kişiye, kimliği tespit edildikten sonra ve talepte bulunması halinde, bu amaçla tutulduğuna ve tutulma süresine dair bir belge verilir. Kişinin kimliğinin belirlenmesi durumunda, bu nedenle gözaltına alınma veya tutuklanma haline derhal son verilir.

Nüfusa kayıtlı olmadığı için kimliği tespit edilemeyen kişilerin nüfusa kayıtlarının temini için gerekli işlemler yapıldıktan sonra, 5 inci maddeye göre fotoğraf ve parmak izi tespit edilerek kayda alınır.

AIHS md. 5/3, fıkranın doğrudan göndermesi sebebiyle salt AIHS md. 5/1(c)'de öngörülen durumlara özgü olarak uygulanabilecektir; bunun dışındaki hallere uygulanması söz konusu değildir.^[30]

Bentte geçen *suç* ifadesine Mahkeme, kanunla kurulmuş bir adlî merci tarafından verilen, özgürlüğü bağlayıcı nitelikteki cezaya yol açan tüm suçların dahil olduğunu kabul etmektedir. Mahkeme'ye göre, bu konuda suçun niteliği bir önem arz etmemektedir. Bu doğrultuda, bahsi geçen kapsamda olduğu müddetçe Mahkeme, askerî disiplin suçlarını da bende dahil olarak değerlendirmektedir.^[31]

Bir suçun mevcut olduğu hallerde, AIHS md. 5/1(c) açısından, yakalama ve tutma fiilleri için gerekli olan ilk koşul, ulusal hukuka uygunluktur. Buna göre, bu fiillerin, öncelikle ulusal hukuka uygun şartlarda yapılmış olması gerekir. Bununla birlikte, mevcut ulusal hukukun da Sözleşme'de yer alan ilkelere, hukukun üstünlüğü ilkesi kapsamında uygun olması gerekir.^[32] Dolayısıyla, yakalama ve tutma için, Sözleşme'nin kabul ettiği

[30] *De Wilde, Ooms ve Versyp/Belçika* [BD], B. No: 2832/66, 2835/66, 2899/66, 18.06.1971, § 71; *Quinn/Fransa* [BD], B. No: 18580/91, 22.03.1995, § 53, [https://hudoc.echr.coe.int/#{%22documentcollectionid2%22:\[%22GRANDCHAMBER%22,%22CHAMBER%22\]}](https://hudoc.echr.coe.int/#{%22documentcollectionid2%22:[%22GRANDCHAMBER%22,%22CHAMBER%22]}), (Erişim Tarihi: 15.03.2025); Dilaver Nişancı, "AIHM Kararları Işığında Özgürlük ve Güvenlik Hakkı (AIHS m. 5) ve Bu Hakkın İfade Özgürlüğü (AIHS m. 10) ile Amaçta Saptırma Yasağı (AIHM m. 18) Açısından İrdelenmesi", *Dicle Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* c. 26, no. 44, (2021), 54.

[31] *Engel ve diğerleri/Hollanda* [BD], B. No: 5100/71, 5101/71, 5102/71, 5354/72, 5370/72, 08.06.1976, § 57-59, [https://hudoc.echr.coe.int/#{%22documentcollectionid2%22:\[%22GRANDCHAMBER%22,%22CHAMBER%22\]}](https://hudoc.echr.coe.int/#{%22documentcollectionid2%22:[%22GRANDCHAMBER%22,%22CHAMBER%22]}), (Erişim Tarihi: 15.03.2025).

[32] *Dzerkorashvili ve diğerleri/Gürcistan* [BD], B. No: 70572/16, 02.03.2023, § 93; *Mamasakhli ve diğerleri/Gürcistan ve Rusya* [BD], B. No: 29999/04, 41424/04, 07.06.2023, § 420, 421; *Ghazaryan ve Bayramyan/Azerbaycan* [BD], B. No: 33050/18, 05.01.2024, § 99, [https://hudoc.echr.coe.int/#{%22documentcollectionid2%22:\[%22GRANDCHAMBER%22,%22CHAMBER%22\]}](https://hudoc.echr.coe.int/#{%22documentcollectionid2%22:[%22GRANDCHAMBER%22,%22CHAMBER%22]}), (Erişim Tarihi: 15.03.2025).

kapsamda makul gerekçeler bulunmalı; bir diğer deyişle, gereklilik bulunmalı, keyfilik söz konusu olmamalıdır.^[33]

Mahkeme'ye göre, bentte kullanılan makul gerekçe ifadesi, nesnel bir gözlemciyi iknaya yeterli bilgi ve belgelerin varlığı durumunda söz konusu olur. Bunun değerlendirmesi yapılırken, somut olayın bütün şartları gözden geçirilmek suretiyle sonuca varılacaktır.^[34] Bununla birlikte Mahkeme, AİHS md. 5/1(c)'nin, yetkililere, yakalama esnasında suçlamada bulunmak bakımından yeterli delil elde etmiş olma zorunluluğu yüklediği kanaatindedir. Bu noktada aranan şüphe seviyesi ve deliller, muhakemenin sonraki aşamalarında beklenenden daha aşağı düzeydedir.^[35]

Bentte yer alan *suç şüphesi*, makul gerekçelere dayandırılmalıdır. Ulusal hukukta, yakalama ve tutulma için, dürüst şüphe veya gerçekçi şüphe gibi düşük seviyede bir şüphe seviyesi aranıyor olabilir. Mahkeme bu durumlarda dahi, bu şüphe seviyelerini makul hale getirecek olgu ve bilgilerin varlığını aramaktadır.^[36] Dolayısıyla Mahkeme'nin, makul gerekçeye dayalı şüphe ifadesini, makul şüphe olarak yorumladığı kabul edilebilir.

[33] *S., V. ve A./Danimarka* [BD], B. No: 35553/12, 36678/12, 36711/12, 22.10.2018, § 77; *Melia/Gürcistan* [BD], B. No: 13668/21, 07.12.2023, § 111; *Gürcistan/Rusya* [BD], B. No: 39611/18, 09.04.2024, § 50, [https://hudoc.echr.coe.int/#{%22documentcollectionid2%22:\[%22GRANDCHAMBER%22,%22CHAMBER%22\]}](https://hudoc.echr.coe.int/#{%22documentcollectionid2%22:[%22GRANDCHAMBER%22,%22CHAMBER%22]}), (Erişim Tarihi: 15.03.2025).

[34] *Fox, Campbell ve Hartley/Birleşik Krallık* [BD], B. No: 12244/86, 12245/86, 12383/86, 30.08.1990, § 32; *Melia/Gürcistan* [BD], B. No: 13668/21, 07.12.2023, § 110, [https://hudoc.echr.coe.int/#{%22documentcollectionid2%22:\[%22GRANDCHAMBER%22,%22CHAMBER%22\]}](https://hudoc.echr.coe.int/#{%22documentcollectionid2%22:[%22GRANDCHAMBER%22,%22CHAMBER%22]}), (Erişim Tarihi: 15.03.2025).

[35] *Alparслан Altan/Türkiye* [BD], B. No: 12778/17, 16.04.2019, § 127; *Selahattin Demirtaş/Türkiye* [BD], B. No: 14305/17, 22.12.2020, § 315; *Chikova/Slovakya* [BD], B. No: 615/21, 9427/21, 36765/21, 13.06.2024, § 59, [https://hudoc.echr.coe.int/#{%22documentcollectionid2%22:\[%22GRANDCHAMBER%22,%22CHAMBER%22\]}](https://hudoc.echr.coe.int/#{%22documentcollectionid2%22:[%22GRANDCHAMBER%22,%22CHAMBER%22]}), (Erişim Tarihi: 15.03.2025).

[36] *Murray/Birleşik Krallık* [BD], B. No: 14310/88, 28.10.1994, § 51; *Karaca/Türkiye* [BD], B. No: 25285/15, 20.06.2023, § 91, 92, [https://hudoc.echr.coe.int/#{%22documentcollectionid2%22:\[%22GRANDCHAMBER%22,%22CHAMBER%22\]}](https://hudoc.echr.coe.int/#{%22documentcollectionid2%22:[%22GRANDCHAMBER%22,%22CHAMBER%22]}), (Erişim Tarihi: 15.03.2025).

761

lidir.^[40]

Bu konuyla ilintili olarak, *kayıp vakalarından*, bir diğer deyişle inkâr edilen tutmalardan^[41] bahsedilmelidir. Mahkeme, kişilerin, yakalanma ve tutulma hallerinin hiçbir kayıt altına alınmamasını veya hatalı bir biçimde kayıt altına alınmasını özgürlük ve güvenlik hakkının ciddi anlamda ihlali ve hatta AİHS md. 5'in tamamen inkârı olarak değerlendirmektedir. Bireyin özgürlük ve güvenlik hakkına müdahale edildiği andan itibaren, yetkililer, kişi üzerinde kontrolü ele geçirirler. Bu, devlet bakımından, o kişinin nerede olduğuna dair bir hesap verme yükümlülüğü doğurur. Dolayısıyla, tutulan kişinin kaybolma riskine karşı devletin önlemler alması; kişinin kaybolduğu gibi bir iddia mevcutsa, derhal etkili bir soruşturma yapması gerekmektedir. Mahkeme, yetkililerin eline geçtikten sonra kaybolduğu iddia edilen kişiye ait bir kaydın bulunmamasının, bu kişinin yakalanmadığı ve tutulmadığı anlamına gelmediğini ifade etmektedir.^[42]

Mahkeme, AİHS md. 5/3'ün, yapısal olarak iki temel konuyu ele aldığı kabul etmektedir: kişinin yakalanmasını takip eden ilk aşamalara ilişkin süreç ile kişinin, teminatsız veya teminata dayalı olarak serbest bırakılabileceği, tutuklanabileceği ve tutuklanması halinde nihaî adlî kararı bekleyeceği esnada geçen süreç.^[43] Mahkeme, bu iki sürecin, zamansal ve

[40] Karan, “Kişi Özgürlüğü ve Güvenliği Hakkı”, 200.

[41] D. J. Harris, M. O’Boyle ve C. Warbrick, *Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi Hukuku*, çev. Mehveş Bingöllü Kılıcı, Ulaş Karan, (İstanbul: On İki Levha, 2022), s. 286.

[42] *Kurt/Türkiye* [BD], B. No: 15/1997/799/1002, 25.05.1998, § 123, 124, 125; *Çakıcı/Türkiye* [BD], B. No: 23657/94, 08.09.1999, § 104, 105; *Timurtaş/Türkiye* [BD], B. No: 23531/94, 13.06.2000, § 102, 103; *Bryan ve diğerleri/Rusya* [BD], B. No: 22515/14, 27.09.2023, § 72, 73, [https://hudoc.echr.coe.int/#{?%22documentcollectionid%22:\[%22GRANDCHAMBER%22,%22CHAMBER%22\]}](https://hudoc.echr.coe.int/#{?%22documentcollectionid%22:[%22GRANDCHAMBER%22,%22CHAMBER%22]}), (Erişim Tarihi: 15.03.2025).

[43] *Ladent/Polonya* [BD], B. No: 11036/03, 18.06.2008, § 71; *Stephens/Malta* [BD], B. No: 33740/06, 21.04.2009, § 52; *Magee ve diğerleri/Birleşik Krallık* [BD], B. No: 26289/12, 29062/12, 29891/12, 12.08.2015, § 74, [https://hudoc.echr.coe.int/#{?%22documentcollectionid%22:\[%22GRANDCHAMBER%22,%22CHAMBER%22\]}](https://hudoc.echr.coe.int/#{?%22documentcollectionid%22:[%22GRANDCHAMBER%22,%22CHAMBER%22]}).

Mahkeme, kötü muamele ve işkencenin, yakalama ve tutmanın ilk

[47] *McKay/Birleşik Krallık* [BD], B. No: 543/03, 03.10.2006, § 33, [https://hudoc.echr.coe.int/#{?%22documentcollectionid%22:\[%22GRANDCHAMBER%22,%22CHAMBER%22\]}](https://hudoc.echr.coe.int/#{?%22documentcollectionid%22:[%22GRANDCHAMBER%22,%22CHAMBER%22]}), (Erişim Tarihi: 15.03.2025).

AIHS md. 5/4'te geçen kısa bir süre ifadesinin, tam olarak eşdeğer ibareler olmadığını; ancak bunların, benzer kurumlar için getirilmiş eşit derecede geçerli hükümler olduğunu ifade etmiştir. Bu nedenle Mahkeme, bu ibarelere, amaca uygun ve birbiriyle uzlaşan bir anlam yüklenmesi gerektiği değerlendirmesini yapmıştır. Mahkeme'ye göre bu ortak anlam, genel olarak *hızlılıktır*. Hızlı olma kapsamında düşünüldüğünde bu ifadeler, somut olay şartları göz önünde bulundurulmak kaydıyla, daima, belli ölçüde esneklik barındırırlar.^[53] Bununla birlikte ne esneklik ne de somut olay özellikleri, hiçbir durumda AIHS md. 5'te tanınan özgürlük ve güvenlik hakkının özüne dokunabilir.^[54]

Kabul edilebilir esnekliğe dahil ilk husus, *terör suçlarıdır*. Mahkeme, terör suçlarının, soruşturma ve kovuşturma aşamasında diğer suçlara kıyasla daha özel sorunlar içerdiğini; bu nedenle terör suçlarında, olağan sürelerin uzayabileceğini kabul etmektedir.^[55] Bu doğrultuda, Mahkeme, 48 saatlik olağan gözaltı süresinin, terör suçları bakımından 4 gün olarak düzenlenmesinin anlaşılabilir olduğunu ifade etmektedir.^[56] Bununla birlikte, 4 günün, belirleyici olmakla beraber her durumda, gözaltı için bir kıstas olarak

[53] *Koster/Hollanda* [BD], B. No: 12843/87, 28.11.1991, § 24, [https://hudoc.echr.coe.int/#{%22documentcollectionid2%22:\[%22GRANDCHAMBER%22,%22CHAMBER%22\]}](https://hudoc.echr.coe.int/#{%22documentcollectionid2%22:[%22GRANDCHAMBER%22,%22CHAMBER%22]}), (Erişim Tarihi: 15.03.2025).

[54] *Brogan ve diğerleri/Birleşik Krallık* [BD], B. No: 11209/84, 11234/84, 11266/84, 11386/85, 29.11.1988, § 59, [https://hudoc.echr.coe.int/#{%22documentcollectionid2%22:\[%22GRANDCHAMBER%22,%22CHAMBER%22\]}](https://hudoc.echr.coe.int/#{%22documentcollectionid2%22:[%22GRANDCHAMBER%22,%22CHAMBER%22]}), (Erişim Tarihi: 15.03.2025).

[55] *Brannigan ve McBride/Birleşik Krallık* [BD], B. No: 14553/89, 14554/89, 25.05.1993, § 58; *Aksoy/Türkiye* [BD], B. No: 21987/93, 18.12.1996, § 78; *Magee ve diğerleri/Birleşik Krallık* [BD], B. No: 26289/12, 29062/12, 29891/12, 12.08.2015, § 85; *Janakieski/Kuzey Makedonya* [BD], B. No: 57325/19, 16291/20, 14.02.2024, § 75, [https://hudoc.echr.coe.int/#{%22documentcollectionid2%22:\[%22GRANDCHAMBER%22,%22CHAMBER%22\]}](https://hudoc.echr.coe.int/#{%22documentcollectionid2%22:[%22GRANDCHAMBER%22,%22CHAMBER%22]}), (Erişim Tarihi: 15.03.2025).

[56] *Brogan ve diğerleri/Birleşik Krallık* [BD], B. No: 11209/84, 11234/84, 11266/84, 11386/85, 29.11.1988, § 62, [https://hudoc.echr.coe.int/#{%22documentcollectionid2%22:\[%22GRANDCHAMBER%22,%22CHAMBER%22\]}](https://hudoc.echr.coe.int/#{%22documentcollectionid2%22:[%22GRANDCHAMBER%22,%22CHAMBER%22]}), (Erişim Tarihi: 15.03.2025).

alınmaması gerektiğini; somut olay koşullarına göre, 4 günden daha kısa sürelerin de derhal olmak için gereken makul süreyi aşabileceğini kabul etmektedir.^[57] Benzer şekilde, Mahkeme, teröre ilişkin suçlarda, 4 günü geçen gözaltı süresinin kural olarak, derhal olma sınırını aştığını kabul etmektedir.^[58] Mahkeme, verdiği bir kararda, 4 günlük gözaltı süresinin yalnızca 6 saatlik aşımının, terör suçlarına tanınan esneklik kapsamında olamayacağı değerlendirmesini yapmıştır.^[59]

Yakalanan veya tutulan kişilerin reşit olmamaları halinde, Mahkeme, terör suçları da dahil olmak üzere 3 günü aşan gözaltı süresinin kural olarak AİHS md. 5/3 gereği derhal olma şartını sağlamadığına hükmetmiştir.^[60] Şiddet içermeyen bir suçtan yakalanarak, savcının basmakalıp cümlelerine dayalı kaçma şüphesiyle 3 gün 23 saat gözaltında tutulan küçüğün özgürlük ve güvenlik hakkının ihlal edildiğine hükmedilmiştir.^[61]

[entcollectionid2%22:\[%22GRANDCHAMBER%22,%22CHAMBER%22\]}}](#), (Erişim Tarihi: 15.03.2025).

- [57] *Oral ve Atabay/Türkiye* [BD], B. No: 39686/02, 23.06.2009, § 23, [https://hudoc.echr.coe.int/#%22documentcollectionid2%22:\[%22GRANDCHAMBER%22,%22CHAMBER%22\]}}](https://hudoc.echr.coe.int/#%22documentcollectionid2%22:[%22GRANDCHAMBER%22,%22CHAMBER%22]}}), (Erişim Tarihi: 15.03.2025).
- [58] *İpek ve diğerleri/Türkiye* [BD], B. No: 17019/02, 30070/02, 02.02.2009, § 36; *Ghazaryan ve Bayramyan/Azerbaycan* [BD], B. No: 33050/18, 05.01.2024, § 105, [https://hudoc.echr.coe.int/#%22documentcollectionid2%22:\[%22GRANDCHAMBER%22,%22CHAMBER%22\]}}](https://hudoc.echr.coe.int/#%22documentcollectionid2%22:[%22GRANDCHAMBER%22,%22CHAMBER%22]}}), (Erişim Tarihi: 15.03.2025).
- [59] *Brogan ve diğerleri/Birleşik Krallık* [BD], B. No: 11209/84, 11234/84, 11266/84, 11386/85, 29.11.1988, § 62, [https://hudoc.echr.coe.int/#%22documentcollectionid2%22:\[%22GRANDCHAMBER%22,%22CHAMBER%22\]}}](https://hudoc.echr.coe.int/#%22documentcollectionid2%22:[%22GRANDCHAMBER%22,%22CHAMBER%22]}}), (Erişim Tarihi: 15.03.2025).
- [60] *İpek ve diğerleri/Türkiye* [BD], B. No: 17019/02, 30070/02, 02.02.2009, § 36, [https://hudoc.echr.coe.int/#%22documentcollectionid2%22:\[%22GRANDCHAMBER%22,%22CHAMBER%22\]}}](https://hudoc.echr.coe.int/#%22documentcollectionid2%22:[%22GRANDCHAMBER%22,%22CHAMBER%22]}}), (Erişim Tarihi: 15.03.2025).
- [61] *Kandzhov/Bulgaristan* [BD], B. No: 68294/01, 06.02.2009, § 66, [https://hudoc.echr.coe.int/#%22documentcollectionid2%22:\[%22GRANDCHAMBER%22,%22CHAMBER%22\]}}](https://hudoc.echr.coe.int/#%22documentcollectionid2%22:[%22GRANDCHAMBER%22,%22CHAMBER%22]}}), (Erişim Tarihi: 15.03.2025).

Benzer bir başka davada Mahkeme, somut olay kapsamındaki hava şartları nedeniyle, hâkim önüne çıkarılma süresinin 6 güne uzamasını istisnâî koşul olarak değerlendirerek, sürenin hukuka uygun olduğunu belirtmiştir. Bununla birlikte, aynı olayda 6. günün sonunda, hava koşullarının düzelmesiyle, istisnâî koşulun sona erdiğini ifade ederek, 6. günü takiben 48 saati aşan gözaltı süresini AİHS md. 5/3'e aykırı bulmuştur.^[65]

[65] *Hassan ve diğ erleri/Fransa* [BD], B. No: 46695/10, 54588/10, 04.12.2014, § 4, <https://hudoc.echr.coe.int/#{"%22documentcollectionid%22:%22GRANDCHAMBER%22,%22CHAMBER%22}"}>, (Eriş im Tarihi: 15.03.2025).

Gözaltı süresinin, hafta sonuna veya tatile denk gelmesi nedeniyle uzamasını Mahkeme, hakkın ihlali olarak değerlendirmektedir. Gözaltı süresinin, hafta sonuna denk gelmesi ve görevli hâkim bulunmaması nedeniyle 4 gün devam ettiği olayda Mahkeme, tutulma sürelerinin, tatil günlerine denk gelmesinin, Sözleşme açısından istisnâî koşul olarak değerlendirilemeyeceğine; gerekirse hafta sonu da çalışacak görevliler bulundurulmasına karar vermiştir.^[66]

Daha önce belirtildiği gibi, AİHS md. 5/3'ün atıfta bulunduğu AİHS md. 5/1(c) yalnızca, suç işleyen ve kaçmasından şüphe duyulan kişiler değil; suç işleyeceği konusunda makul şüphe bulunan kişiler bakımından da yakalanma ve tutulma istisnası öngörmektedir. Belirtmek gerekir ki Mahkeme, bu kişilerin tutulabileceği sürenin, suç işlemiş olması nedeniyle tutulan kişilerden çok daha katı değerlendirilmesi gerektiğini; bu kapsamdaki kişilerin tutulabileceği süre bakımından günlerin değil, saatlerin söz konusu olabileceğini vurgulamaktadır.^[67]

Mahkeme, yetkililere tanınan makul sürenin, her durumda, yetkililerin sonuna kadar kullanabileceği bir süre olarak anlaşılmaması gerektiğini; bu sürenin, suçla ilgili araştırmanın titizlikle ve en kısa sürede yapılması zorunluluğunu engellemediğini kabul etmektedir.^[68]

B) HÂKİM VEYA YASAYLA ADLÎ GÖREV YAPMAYA YETKİLİ KILINMIŞ SAİR KAMU GÖREVLİSİ KAVRAMI

[66] *Koster/Hollanda* [BD], B. No: 12843/87, 28.11.1991, § 25, [https://hudoc.echr.coe.int/#{%22documentcollectionid%22:\[%22GRANDCHAMBER%22,%22CHAMBER%22\]}](https://hudoc.echr.coe.int/#{%22documentcollectionid%22:[%22GRANDCHAMBER%22,%22CHAMBER%22]}), (Erişim Tarihi: 15.03.2025).

[67] *S., V. ve A./Danimarka* [BD], B. No: 35553/12, 36678/12, 36711/12, 22.10.2018, § 133, [https://hudoc.echr.coe.int/#{%22documentcollectionid%22:\[%22GRANDCHAMBER%22,%22CHAMBER%22\]}](https://hudoc.echr.coe.int/#{%22documentcollectionid%22:[%22GRANDCHAMBER%22,%22CHAMBER%22]}), (Erişim Tarihi: 15.03.2025).

[68] *Vassis ve diğerleri/Fransa* [BD], B. No: 62736/09, 27.06.2013, § 61, [https://hudoc.echr.coe.int/#{%22documentcollectionid%22:\[%22GRANDCHAMBER%22,%22CHAMBER%22\]}](https://hudoc.echr.coe.int/#{%22documentcollectionid%22:[%22GRANDCHAMBER%22,%22CHAMBER%22]}), (Erişim Tarihi: 15.03.2025).

AİHS md. 5/1(c) ve AİHS md. 5/3'ün bir bütün olarak değerlendirilmesi gerekliliğine binaen, Mahkeme, AİHS md. 5/1(c)'de geçen *yetkili adli merci* ifadesiyle, AİHS md. 5/3'te yer alan *hâkim veya yasayla görevlendirilmiş kamu görevlisi* kullanımının eşdeğer bir anlama sahip olduğunu,^[71] adli merci ifadesinin, diğer ikisinin kısaltılmış bir biçimi olduğunu kabul

[71] *Ciulla/İtalya* [BD], B. No: 11152/84, 22.02.1989, § 38; *Smirnova/Rusya* [BD], B. No: 46133/99, 48183/99, 24.07.2003, § 56, [https://hudoc.echr.coe.int/#{?%22documentcollectionid%22:\[%22GRANDCHAMBER%22,%22CHAMBER%22\]}](https://hudoc.echr.coe.int/#{?%22documentcollectionid%22:[%22GRANDCHAMBER%22,%22CHAMBER%22]}), (Erişim Tarihi: 15.03.2025).

etmiştir.^[72] Buna göre, hâkim, yasayla yetkilendirilmiş kamu görevlisi veya adlî merci, başka yöntemler uygulayabileceklerdir; fakat her durumda, kesinlikle adlî niteliği haiz bir prosedürün izlenmesi zorunludur.^[73]

Bu bağlamda AİHM'in, hâkim ve mahkemelerin sahip olmasını beklediği özellikleri, yasa tarafından adlî görev yapmaya yetkilendirilmiş kamu görevlisinden de beklediği kabul edilmelidir.^[74] Mahkeme, hâkimlerin, yürütmeden ve taraflardan bağımsız olması gerektiğini yineleyerek;^[75] önüne gelen bir davadaki askerî hâkimin, yürütmeden tam anlamda bağımsız olmaması nedeniyle ihlal kararı vermiştir.^[76]

Mahkeme, soruşturma evresinde tutuklama kararı verdiği esnada tarafsız ve bağımsız olan bir kamu görevlisinin, sonradan aynı davanın kovuşturma işlemlerine müdahale edebilmesi halini, tarafsızlığını şüpheye dü-

[72] *Schiesser/İsviçre* [BD], B. No: 7710/76, 04.12.1979, § 29, 30 ve 31; *Magee ve diğerleri/Birleşik Krallık* [BD], B. No: 26289/12, 29062/12, 29891/12, 12.08.2015, § 80, [https://hudoc.echr.coe.int/#{%22documentcollectionid2%22:\[%22GRANDCHAMBER%22,%22CHAMBER%22\]}](https://hudoc.echr.coe.int/#{%22documentcollectionid2%22:[%22GRANDCHAMBER%22,%22CHAMBER%22]}), (Erişim Tarihi: 15.03.2025).

[73] *Brannigan ve McBride/Birleşik Krallık* [BD], B. No: 14553/89, 14554/89, 25.05.1993, § 58, [https://hudoc.echr.coe.int/#{%22documentcollectionid2%22:\[%22GRANDCHAMBER%22,%22CHAMBER%22\]}](https://hudoc.echr.coe.int/#{%22documentcollectionid2%22:[%22GRANDCHAMBER%22,%22CHAMBER%22]}), (Erişim Tarihi: 15.03.2025).

[74] Şirin, *Özgürlük ve Güvenlik Hakkı*, 168.

[75] *Hood/Birleşik Krallık* [BD], B. No: 27267/95, 18.02.1999, § 60; *Niedbala/Polonya* [BD], B. No: 27915/95, 04.06.2000, § 49; *Pantea/Romanya* [BD], B. No: 33343/96, 03.06.2003, § 236; *Ali Osman Özmen/Türkiye* [BD], B. No: 42969/04, 05.07.2016, § 70, [https://hudoc.echr.coe.int/#{%22documentcollectionid2%22:\[%22GRANDCHAMBER%22,%22CHAMBER%22\]}](https://hudoc.echr.coe.int/#{%22documentcollectionid2%22:[%22GRANDCHAMBER%22,%22CHAMBER%22]}), (Erişim Tarihi: 15.03.2025).

[76] *Bülbül/Türkiye* [BD], B. No: 47297/99, T. 22.05.2007, § 24, [https://hudoc.echr.coe.int/#{%22documentcollectionid2%22:\[%22GRANDCHAMBER%22,%22CHAMBER%22\]}](https://hudoc.echr.coe.int/#{%22documentcollectionid2%22:[%22GRANDCHAMBER%22,%22CHAMBER%22]}), (Erişim Tarihi: 15.03.2025).

771

yaparak tutukluluğun devamına karar vermiş olsa da bu durumun, savcının bağımsız ve tarafsız bir inceleme yaptığı anlamına gelmeyeceğini ifade etmiştir.^[80]

Kişinin, savcı kararıyla tutuklu yargılaması yapılan bir diğer olay hakkında Mahkeme, savcının, Adalet Bakanlığı'na bağlı olan başsavcılıklara bağlı olarak görev yapması nedeniyle, yürütmeden bağımsız olamayacağını belirterek ihlal kararı vermiştir.^[81]

AİHM önüne gelen benzer bir diğer olayda, gözaltına alınan kişi, ulusal hukuka göre, savcının denetimi altında çalışan kamu görevlisi bir soruşturmacı önüne çıkarılmıştır. Mahkeme, bu görevlinin, birtakım adli görevleri yerine getirebilmekle birlikte, savcıdan yeterince bağımsız olmadığını; kişiye yöneltilebilecek keyfî ve haksız özgürlükten alıkoymalara karşın birtakım garantileri sağlayabilecek nitelikte bulunmadığını belirterek AİHS md. 5/3 uyarınca ihlal kararı vermiştir.^[82]

Mahkeme, tarafsız ve bağımsız olmak dışında, görevlinin, gerekli gördüğü takdirde kişiyi salıverme yetkisine muhakkak sahip olması gerektiğini kabul etmektedir.^[83] Görevlinin, lehte ve aleyhte tüm hususları

[80] *Niedbala/Polonya* [BD], B. No: 27915/95, 04.06.2000, § 53, 54, [https://hudoc.echr.coe.int/#{%22documentcollectionid2%22:\[%22GRANDCHAMBER%22,%22CHAMBER%22\]}](https://hudoc.echr.coe.int/#{%22documentcollectionid2%22:[%22GRANDCHAMBER%22,%22CHAMBER%22]}), (Erişim Tarihi: 15.03.2025).

[81] *Pantea/Romanya* [BD], B. No: 33343/96, 03.06.2003, § 239, [https://hudoc.echr.coe.int/#{%22documentcollectionid2%22:\[%22GRANDCHAMBER%22,%22CHAMBER%22\]}](https://hudoc.echr.coe.int/#{%22documentcollectionid2%22:[%22GRANDCHAMBER%22,%22CHAMBER%22]}), (Erişim Tarihi: 15.03.2025).

[82] *Nikolova/Bulgaristan* [BD], B. No: 31195/96, 25.03.1999, § 25, 49, [https://hudoc.echr.coe.int/#{%22documentcollectionid2%22:\[%22GRANDCHAMBER%22,%22CHAMBER%22\]}](https://hudoc.echr.coe.int/#{%22documentcollectionid2%22:[%22GRANDCHAMBER%22,%22CHAMBER%22]}), (Erişim Tarihi: 15.03.2025).

[83] *Assenov ve diğerleri/Bulgaristan* [BD], B. No: 24760/94, 28.10.1998, § 146; *Magee ve diğerleri/Birleşik Krallık* [BD], B. No: 26289/12, 29062/12, 29891/12, 12.08.2015, § 83, [https://hudoc.echr.coe.int/#{%22documentcollectionid2%22:\[%22GRANDCHAMBER%22,%22CHAMBER%22\]}](https://hudoc.echr.coe.int/#{%22documentcollectionid2%22:[%22GRANDCHAMBER%22,%22CHAMBER%22]}), (Erişim Tarihi: 15.03.2025).

Aşağıda, teminat başlığında ayrıntılı olarak ele alınacağı gibi,

- Ankara Barosu Dergisi 2025/2

Mahkeme'ye göre, AİHS md. 5/3, öncelikli olarak salıverilme hakkını, salıverilme mümkün olmadığında teminatla salıverilme hakkını içermekte olup; bunların hiçbirisi mümkün değilse, kişilerin makul süre için tutuklanabileceğini kabul etmektedir. Dolayısıyla, teminatla salıverilme şartını vazgeçilebilir bir seçenek değil, varlığı zorunlu bir unsur olarak kabul eden Mahkeme'nin, yasayla görevlendirilmiş kamu görevlisinden bu yetkiyi beklememesini çelişkili buluyoruz.

III. YARGILANMA SÜRESİNCE SERBEST BIRAKILMA VEYA MAKUL SÜREDE YARGILANMA HAKKI

A) HAKKIN KAPSAMI

Öncelikle AİHS md. 5/3'te kullanılan, makul süre içinde yargılanma ifadesiyle, AİHS md. 6/1'de^[89] adil yargılanma hakkı kapsamında kabul edilen, makul süre içinde yargılanma hakkı arasındaki ilişkinin tespit edilmesi gerekmektedir.

Genel olarak yargılamada makul süre, adalet sisteminin etkinliğini ifade eder.^[90] AİHS md. 5/3'te yer alan makul süre, tutuklu vaziyette geçirilebilecek süreyken; AİHS md. 6/1'de yer alan makul süre, medeni hak ve yükümlülükler ile cezaî yargılamada geçirilebilecek maksimum süre anla-

[89] **Adil yargılanma hakkı**

“1. Herkes davasının, medeni hak ve yükümlülükleriyle ilgili uyuşmazlıklar ya da cezai alanda kendisine yöneltilen suçlamaların esası konusunda karar verecek olan, yasayla kurulmuş, bağımsız ve tarafsız bir mahkeme tarafından, kamuya açık olarak ve makul bir süre içinde görülmesini isteme hakkına sahiptir. Karar alenî olarak verilir. Ancak, demokratik bir toplum içinde ahlak, kamu düzeni veya ulusal güvenlik yararına, küçüklerin çıkarları veya bir davaya taraf olanların özel hayatlarının gizliliği gerektirdiğinde veya, aleniyetin adil yargılamaya zarar verebileceği kimi özel durumlarda ve mahkemece bunun kaçınılmaz olarak değerlendirildiği ölçüde, duruşma salonu tüm dava süresince veya kısmen basına ve dinleyicilere kapatılabilir.”

[90] Fahri Gökçen Taner, *Ceza Muhakemesi Hukukunda Adil Yargılanma Hakkı Bağlamında Çelişme ve Silahların Eşitliği İlkesi*, (Ankara: Seçkin, 2019), 116.

mına gelir.^[91]

AIHM, bir kararında AIHS md. 5/3 ile AIHS md. 6/1’de yer alan makul süre arasında bir karışıklık olmadığını; AIHS md. 6/1’in, bütün yargılama prosedürü için geçerli olan, kişileri, usule dayanan gecikmelerden korumayı; özellikle cezaî davalarda, suçlanan şahsın uzun süre belirsizlik halinde bulunmasını önlemeyi amaç edinen bir düzenleme olduğunu ifade etmiştir.^[92] Bir başka kararında, AIHS md. 5/3’ün, bireylerin fiziksel özgürlüklerini korumayı amaçladığı için, buradaki makul sürenin, kişinin fiilî tutukluluk hallerini kapsadığını; AIHS md. 6/1’inse, bireylerin, anormal derecede uzun işlemlere karşı korunmasını amaçladığını belirtmiştir.^[93]

AIHM, AIHS md. 5/3’e göre her zaman önceliğin, kişinin salıverilmesi olduğunu kabul etmektedir. Makul süre içerisinde yargılanma veya yargılama süresi içerisinde serbest bırakılma ifadesi, mahkemelere bu ikisi arasında bir seçenek sunmamaktadır. Böyle bir çıkarım, Sözleşme’nin tamamen lafzî yorumlanması anlamına gelecek ve Sözleşme’nin amacını yansıtmayacaktır. Masumiyet karinesi gereği her zaman, öncelikli olarak, kişinin salıverilmesi değerlendirilmek zorundadır.^[94]

[91] Sibel Inceoğlu, “Adil Yargılanma Hakkı” içinde *İnsan Hakları Avrupa Sözleşmesi ve Anayasa, Anayasa Mahkemesine Bireysel Başvuru Kapsamında Bir İnceleme*, (İstanbul: Beta, 2013), 277.

[92] *Stögmüller/Avusturya* [BD], B. No: 1602/62, 10.11.1969, § 4, [https://hudoc.echr.coe.int/#{%22documentcollectionid2%22:\[%22GRANDCHAMBER%22,%22CHAMBER%22\]}](https://hudoc.echr.coe.int/#{%22documentcollectionid2%22:[%22GRANDCHAMBER%22,%22CHAMBER%22]}), (Erişim Tarihi: 15.03.2025).

[93] *Wemhoff/Almanya* [BD], B. No: 2122/64, 27.06.1968, § 13, [https://hudoc.echr.coe.int/#{%22documentcollectionid2%22:\[%22GRANDCHAMBER%22,%22CHAMBER%22\]}](https://hudoc.echr.coe.int/#{%22documentcollectionid2%22:[%22GRANDCHAMBER%22,%22CHAMBER%22]}), (Erişim Tarihi: 15.03.2025).

[94] *Wemhoff/Almanya* [BD], B. No: 2122/64, 27.06.1968, § 4; *Magee ve diğerleri/Birleşik Krallık* [BD], B. No: 26289/12, 29062/12, 29891/12, 12.08.2015, § 86; *Radonjic ve Romic/Sırbistan* [BD], B. No: 43674/16, 04.04.2023, § 63, [https://hudoc.echr.coe.int/#{%22documentcollectionid2%22:\[%22GRANDCHAMBER%22,%22CHAMBER%22\]}](https://hudoc.echr.coe.int/#{%22documentcollectionid2%22:[%22GRANDCHAMBER%22,%22CHAMBER%22]}), (Erişim Tarihi: 15.03.2025).

Kişinin serbest bırakılmamasını gerektirecek koşulların varlığı halinde ise, tutuksuz yargılanmasını sağlayacak teminat veya tedbirler öncelikle değerlendirilmek zorundadır.^[95] Eğer somut olaya uygun teminat veya tedbir de sağlanamıyor ve kişinin mutlaka tutukluluğu gerekiyorsa, ancak makul şüphenin^[96] varlığı halinde tutukluluk kararı verilmelidir. Bu karar verildiği takdirde, tutukluluk sırasındaki yargılama, makul sürede sonuçlandırılmalıdır.^[97]

Bireyin tutuklanması, özgürlük ve güvenlik hakkına çok büyük bir müdahale oluşturduğu için tutuklama son çare olmalıdır. Dolayısıyla, aşağıda teminat başlığında daha ayrıntılı incelenecek olan diğer tedbirlerin yeterli olup olmayacağı öncelikle değerlendirilmeli; bunların uygulanmasının, kamu yararını koruyamayacağı tespit edilirse tutuklamaya karar verilmelidir.^[98]

Daha önce bahsettiğimiz gibi, Mahkeme, kötü muamele ve işkencenin, yakalanma ve tutulmanın ilk aşamalarında en fazla görüldüğünü kabul et-

[95] *Piruzyan/Ermenistan* [BD], B. No:33376/07, 26.06.2012, § 103, [https://hudoc.echr.coe.int/#{%22documentcollectionid2%22:\[%22GRANDCHAMBER%22,%22CHAMBER%22\]}](https://hudoc.echr.coe.int/#{%22documentcollectionid2%22:[%22GRANDCHAMBER%22,%22CHAMBER%22]}), (Erişim Tarihi: 15.03.2025).

[96] Ceza Muhakemesi Kanunu md. 100/1 ve Anayasa ma. 19/2 uyarınca, tutuklama kararı verilebilmesi için, AİHM'in belirlediği makul şüpheden daha yüksek bir şüphe derecesi olan *kuvvetli* şüphe aranmaktadır. Dolayısıyla, Türk ceza hukukunun bu konuda, Sözleşme'nin ve Mahkeme'nin, temel hak ve özgürlükler bakımından sağlamak amacıyla olduğu asgarî standardı yükseltecek nitelikte bir düzenlemeye sahip olma iddiasında olduğu belirtilmelidir. Ayça L. Akpek, *Tutuklamada Kuvvetli Suç Şüphesi*, (Ankara: Seçkin, 2020), 101-102.

[97] *Neumeister/Avusturya* [BD], B. No: 1936/63, 27.06.1968, § 4; *McKay/Birleşik Krallık* [BD], B. No: 543/03, 03.10.2006, § 41, [https://hudoc.echr.coe.int/#{%22documentcollectionid2%22:\[%22GRANDCHAMBER%22,%22CHAMBER%22\]}](https://hudoc.echr.coe.int/#{%22documentcollectionid2%22:[%22GRANDCHAMBER%22,%22CHAMBER%22]}), (Erişim Tarihi: 15.03.2025).

[98] *S., V. ve A./Danimarka* [BD], B. No: 35553/12, 36678/12, 36711/12, 22.10.2018, § 77, [https://hudoc.echr.coe.int/#{%22documentcollectionid2%22:\[%22GRANDCHAMBER%22,%22CHAMBER%22\]}](https://hudoc.echr.coe.int/#{%22documentcollectionid2%22:[%22GRANDCHAMBER%22,%22CHAMBER%22]}), (Erişim Tarihi: 15.03.2025).

mektedir.^[99] Bu nedenle, kişilerin kötü muameleye uğrama riskini en aza indirmek ve gerçekleşmiş kötü muameleyi tespit edebilmek için, hâkim veya yasayla yetkili kılınmış bir kamu görevlisi önüne derhal çıkarılmaları gerekmektedir.^[100] Aynı amaçtan, re'sen inceleme zorunluluğu da doğmaktadır. Buna göre, AIHS md. 5/3, yakalanma veya tutulmanın re'sen incelenmesi gerekliliğini içermektedir. Bu kapsamda AIHM, yakalanma veya tutulma esnasında kötü muameleye maruz kalan kişinin, inceleme talep edemeyecek ya da kötü muameleye maruz kalmasa bile aklî dengesi veya sağlık durumu nedeniyle bu talepte bulunamayacak durumda olabileceğini öngörmektedir. Mahkeme, bu ihtimale karşılık, adlî incelemenin her zaman kendiliğinden yapılması gerektiğini ve bunun talebe bağlanamayacağını kabul etmektedir.^[101] Mahkeme re'sen incelemenin, AIHS md. 5/3 ile AIHS md. 5/4 arasındaki farklardan biri olduğunu belirtmektedir. Buna göre, çalışmamızın konusu olan AIHS md. 5/3, yakalanan ve tutulan kişinin kısıtlanan özgürlük ve güvenlik hakkının kendiliğinden adlî mercilerce denetlenmesi hakkını içerirken; AIHS md. 5/4, kişilerin kendilerine bu denetlemeyi ayrıca talep edilebilme hakkını sağlar.

[102]

[99] *Ladent/Polonya* [BD], B. No: 11036/03, 18.06.2008, § 72, 73, [https://hudoc.echr.coe.int/#{%22documentcollectionid2%22:\[%22GRANDCHAMBER%22,%22CHAMBER%22\]}](https://hudoc.echr.coe.int/#{%22documentcollectionid2%22:[%22GRANDCHAMBER%22,%22CHAMBER%22]}), (Erişim Tarihi: 15.03.2025).

[100] *McKay/Birleşik Krallık* [BD], B. No: 543/03, 03.10.2006, § 33, [https://hudoc.echr.coe.int/#{%22documentcollectionid2%22:\[%22GRANDCHAMBER%22,%22CHAMBER%22\]}](https://hudoc.echr.coe.int/#{%22documentcollectionid2%22:[%22GRANDCHAMBER%22,%22CHAMBER%22]}), (Erişim Tarihi: 15.03.2025).

[101] *Aquilina/Malta* [BD], B. No: 25642/94, 29.04.1999, § 49; *Medvedyev/Fransa* [BD], B. No: 3394/03, 29.03.2010, § 122, [https://hudoc.echr.coe.int/#{%22documentcollectionid2%22:\[%22GRANDCHAMBER%22,%22CHAMBER%22\]}](https://hudoc.echr.coe.int/#{%22documentcollectionid2%22:[%22GRANDCHAMBER%22,%22CHAMBER%22]}), (Erişim Tarihi: 15.03.2025).

[102] *McKay/Birleşik Krallık* [BD], B. No: 543/03, 03.10.2006, § 30; *Ladent/Polonya* [BD], B. No: 11036/03, 18.06.2008, § 75, [https://hudoc.echr.coe.int/#{%22documentcollectionid2%22:\[%22GRANDCHAMBER%22,%22CHAMBER%22\]}](https://hudoc.echr.coe.int/#{%22documentcollectionid2%22:[%22GRANDCHAMBER%22,%22CHAMBER%22]}), (Erişim Tarihi: 15.03.2025).

Mahkeme, işlenen suçun, yerel halkta büyük tepki uyandırmış olmasının veya yakalanan kişinin korunması ihtiyacının^[107] tutukluluk gerekçesi bakımından kamu yararı sayılabileceğini kabul etmiştir.^[108] Benzer şekilde, savaş suçları veya insan haklarının ağır ihlali sonucunu doğuran suçlar söz konusu olduğunda kamu yararının bozulabileceği, böyle bir olayda kişinin salıverilmesi halinde halkın, adalete duyduğu güvenin zedelenebileceği; bu nedenle, tutukluluk kararı verilebileceği veya makul sürenin uzayabileceği ifade edilmektedir.^[109] Burada dikkat edilmesi gereken nokta, kamu düzeninin fiilî tehdit altında bulunuyor olması ve kişinin tutukluluğunun, yargılama öncesi hapis cezasına dönüştürülmemesidir.^[110]

Bahsi geçen suçlar dışında da kişinin işlediği suçun niteliği, ağırlığı veya savcının talep ettiği ceza miktarının fazla olması, makul sürenin belirlenmesinde rol alabilir. Bununla birlikte bunlar, olay konusu suça ilişkin kuvvetli şüphe bulunması halinde dahi, tek başına, tutukluluk süresinin makul

[BD], B. No: 34015/17, 26896/18, 01.02.2024, § 50, [https://hudoc.echr.coe.int/#{%22documentcollectionid2%22:\[%22GRANDCHAMBER%22,%22CHAMBER%22\]}](https://hudoc.echr.coe.int/#{%22documentcollectionid2%22:[%22GRANDCHAMBER%22,%22CHAMBER%22]}), (Erişim Tarihi: 15.03.2025).

[107] *Radonjic ve Romic/Sırbistan* [BD], B. No: 43674/16, 04.04.2023, § 64; *K. P./Polonya* [BD], B. No: 52641/16, 26.01.2024, § 96, [https://hudoc.echr.coe.int/#{%22documentcollectionid2%22:\[%22GRANDCHAMBER%22,%22CHAMBER%22\]}](https://hudoc.echr.coe.int/#{%22documentcollectionid2%22:[%22GRANDCHAMBER%22,%22CHAMBER%22]}), (Erişim Tarihi: 15.03.2025).

[108] *Letellier/Fransa* [BD], B. No: 12369/86, 26.06.1991, § 51; *I. A./Fransa* [BD], B. No: 28213/95, 23.09.1998, § 104, [https://hudoc.echr.coe.int/#{%22documentcollectionid2%22:\[%22GRANDCHAMBER%22,%22CHAMBER%22\]}](https://hudoc.echr.coe.int/#{%22documentcollectionid2%22:[%22GRANDCHAMBER%22,%22CHAMBER%22]}), (Erişim Tarihi: 15.03.2025).

[109] *Milankovic ve Bosnjak/Hırvatistan* [BD], B. No: 37762/12, 235013, 26.04.2016, § 156, [https://hudoc.echr.coe.int/#{%22documentcollectionid2%22:\[%22GRANDCHAMBER%22,%22CHAMBER%22\]}](https://hudoc.echr.coe.int/#{%22documentcollectionid2%22:[%22GRANDCHAMBER%22,%22CHAMBER%22]}), (Erişim Tarihi: 15.03.2025).

[110] *Letellier/Fransa* [BD], B. No: 12369/86, 26.06.1991, § 51; *I. A./Fransa* [BD], B. No: 28213/95, 23.09.1998, § 104, [https://hudoc.echr.coe.int/#{%22documentcollectionid2%22:\[%22GRANDCHAMBER%22,%22CHAMBER%22\]}](https://hudoc.echr.coe.int/#{%22documentcollectionid2%22:[%22GRANDCHAMBER%22,%22CHAMBER%22]}), (Erişim Tarihi: 15.03.2025).

ve terör suçlarında,^[116] tıpkı gözaltı sürelerine ilişkin kararlarındaki gibi, tutukluluk için kabul edilebilecek makul sürelerin, soruşturma ve kovuşturmanın karmaşıklığı nedeniyle uzayabileceği kanaatindedir.^[117]

Tutukluluk süresinin başlangıç tarihi olarak Mahkeme, kişinin yakalanma ânını; bitiş tarihi olarak ise ilk derece mahkemesinde esas hakkında hüküm verilen ânı kabul etmektedir.^[118] Dolayısıyla, ilk derece mahkemesinden verilen hükmün kesinleşmiş olması aranmamaktadır.^[119] Hükmün kesinleşmesi için temyize götürülmesi ve bu esnada kişinin tutukluluğunun devam etmesi durumunda Mahkeme, artık AIHS md. 5/3'ün değil; AIHS md. 5/1(a)'ya uygunluk bulunması sebebiyle AIHS md. 6/1 uyarınca makul sürede yargılanma hakkının gündeme geleceğini kabul etmektedir.^[120]

Benzer şekilde, bir tutukluluk devam ederken, aynı kişinin başka bir

[116] *Sakık ve diğerleri/Türkiye* [BD], B. No: 23878/94, 23879/94, 23880/94, 26.11.1997, § 44; *Öcalan/Türkiye* [BD], B. No: 46221/99, 12.05.2005, § 106, [https://hudoc.echr.coe.int/#{%22documentcollectionid2%22:\[%22GRANDCHAMBER%22,%22CHAMBER%22\]}](https://hudoc.echr.coe.int/#{%22documentcollectionid2%22:[%22GRANDCHAMBER%22,%22CHAMBER%22]}), (Erişim Tarihi: 15.03.2025).

[117] *Podeski/San Marino* [BD], B. No: 66357/14, 13.04.2017, § 149; *Stvrtecky/Slovakya* [BD], B. No: 55844/12, 05.06.2018, § 58; *Janakieski/Kuzey Makedonya* [BD], B. No: 57325/19, 16291/20, 14.02.2024, § 75, [https://hudoc.echr.coe.int/#{%22documentcollectionid2%22:\[%22GRANDCHAMBER%22,%22CHAMBER%22\]}](https://hudoc.echr.coe.int/#{%22documentcollectionid2%22:[%22GRANDCHAMBER%22,%22CHAMBER%22]}), (Erişim Tarihi: 15.03.2025).

[118] *Labita/İtalya* [BD], B. No: 26772/95, 06.04.2000, § 147; *Solmaz/Türkiye* [BD], B. No: 27561/02, 16.06.2007, § 24; *Selahattin Demirtaş/Türkiye* [BD], B. No: 14305/17, 22.12.2020, § 290; *Radonjic ve Romic/Srbistan* [BD], B. No: 43674/16, 04.04.2023, § 61, [https://hudoc.echr.coe.int/#{%22documentcollectionid2%22:\[%22GRANDCHAMBER%22,%22CHAMBER%22\]}](https://hudoc.echr.coe.int/#{%22documentcollectionid2%22:[%22GRANDCHAMBER%22,%22CHAMBER%22]}), (Erişim Tarihi: 15.03.2025).

[119] *Wemhoff/Almanya* [BD], B. No: 2122/64, 27.06.1968, § 9, [https://hudoc.echr.coe.int/#{%22documentcollectionid2%22:\[%22GRANDCHAMBER%22,%22CHAMBER%22\]}](https://hudoc.echr.coe.int/#{%22documentcollectionid2%22:[%22GRANDCHAMBER%22,%22CHAMBER%22]}), (Erişim Tarihi: 15.03.2025).

[120] *Solmaz/Türkiye* [BD], B. No: 27561/02, 16.06.2007, § 24, [https://hudoc.echr.coe.int/#{%22documentcollectionid2%22:\[%22GRANDCHAMBER%22,%22CHAMBER%22\]}](https://hudoc.echr.coe.int/#{%22documentcollectionid2%22:[%22GRANDCHAMBER%22,%22CHAMBER%22]}), (Erişim Tarihi: 15.03.2025).

dönme eğiliminde olduğu şeklinde yorumlanmaya müsaittir.^[125]

Eğer kişinin tutukluluğunu haklı gösterecek sebepler mevcutsa ve fakat somut olayda bunlar gösterilmeden tutuklama kararı verilmişse, Mahkeme, ulusal makamın yerine geçerek bunların değerlendirmesini yapamaz ve bunların gösterilmiş olabileceğini varsayamaz. Dolayısıyla, böyle bir durum da konumuz bağlamında, AIHS md. 5/3'ün ihlali anlamına gelir.^[126]

C) TUTUKLULUĞUN DEVAMI

Mahkeme, mevcut tutukluluk kararının devamı için, makul şüphenin devam ediyor olmasını mutlak koşul olarak alıp; geçen süre içerisinde buna bazı ek koşulların varlığını aramaktadır.^[127] Tutukluluğun devamı için, ilgili ve yeterli koşullar bulunmadığı takdirde kişi, tutuksuz yargılanmak üzere

kişi hakkında verilen tutuklama kararının niteliğinin, ilk derece mahkemesinin verdiği mahkûmiyet kararından öncesi ve sonrası için farklılık arz ettiğine hükmetmiştir. Buna göre, Ceza Muhakemesi Kanunu'nun belirlediği azamî tutukluluk süreleri ilk derece mahkemesinin mahkûmiyet hükmünün devamında verilen tutuklama kararlarını kapsamamaktadır. Anayasa Mahkemesi de aynı tutumu, kararlarıyla sürdürmektedir. Bkz. AYM, *Ramazan Aras*, B. No: 2012/239, 02.07.2013, § 67; *Korcan Pulatsü*, B. No: 2012/726, 02.07.2013, § 33; *Hatice Şahnaz*, B. No: 2019/17440, 18.01.2022, § 36, <https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/>, (Erişim Tarihi: 15.03.2025).

[125] Abdullah Batuhan Baytaz, “Hükme Bağlı Tutukluluk”, *Ceza Hukuku ve Kriminoloji Dergisi*, no. 6(2), (2018), 147-148; Kevser Karali, “Yargıtay’ın Hükmen Tutukluluk İçtihadına Eleştirel Bir Yaklaşım”, *Ankara Barosu Dergisi*, no. 3, (2021), 319-320.

[126] *Giorgi Nikolaishvili/Gürcistan* [BD], B. No: 37048/04, 13.04.2009, § 77; *Hysa/Arnavutluk* [BD], B. No: 52048/16, 21.02.2023, § 69, [https://hudoc.echr.coe.int/#/%22documentcollectionid2%22:\[%22GRANDCHAMBER%22,%22CHAMBER%22\]](https://hudoc.echr.coe.int/#/%22documentcollectionid2%22:[%22GRANDCHAMBER%22,%22CHAMBER%22]), (Erişim Tarihi: 15.03.2025).

[127] *Nikolova/Bulgaristan* [BD], B. No: 40896/98, 30.12.2004, § 61; *Mamedova/Rusya* [BD], B. No: 7064/05, 01.06.2006, § 73; *Bluks Savickis/Letonya* [BD], B. No: 44570/19, 13.06.2024, § 40, [https://hudoc.echr.coe.int/#/%22documentcollectionid2%22:\[%22GRANDCHAMBER%22,%22CHAMBER%22\]](https://hudoc.echr.coe.int/#/%22documentcollectionid2%22:[%22GRANDCHAMBER%22,%22CHAMBER%22]), (Erişim Tarihi: 15.03.2025).

derhal salıverilmek zorundadır.^[128]

Örneğin Mahkeme, tanıklara baskı yapılması riskinin, soruşturma başında mevcut olabileceken, süreç devam ettikçe ve işlemler yapıldıkça ortadan kalkması gerektiğini; dolayısıyla bunun, tutukluluğun devamı için makul bir gerekçe oluşturmayacağını kabul etmektedir.^[129]

Mahkeme, ilk tutukluluk kararından sonra, tutukluluğun devam ettirilebilmesi için gereken ek koşulların ne zaman aranacağı konusunda, somut olay şartlarının değerlendirilmesi gerektiği kanaatindedir. Bunun yanında, yakalanma ve tutulmadan itibaren, adlî merci önüne derhal çıkarılma hakkı ile tutukluluğun denetimi için geçmesi gereken makul süre arasında bir senkronizasyon olması gerektiğini kabul etmektedir. Dolayısıyla Mahkeme, tutukluluğun devamına karar verilebilmesi için gereken ek koşullar yanında, geçen sürenin makul sayılabilmesi için, somut olay şartlarına göre derhal kapsamında kalabilecek bir süre aramaktadır.^[130]

Mahkeme, kişinin ilk tutukluluk kararı için var olan makul şüphenin devam etmesi ve buna ek koşulların da varlığına binaen tutukluluğun devamı kararı verildiği durumlarda, araştırmada gösterilen özeni incelemektedir. Buna göre Mahkeme, tutukluluğun devamı için gereken makul şüphe ve diğer koşulların varlığı halinde, konu hakkında yetkililerce makul süre içerisinde titizlikle araştırma yapılmamasını AİHS md. 5/3'ün ihlali

[128] *Smirnova/Rusya* [BD], B. No: 46133/99, 48183/99, 24.07.2003, § 58, [https://hudoc.echr.coe.int/#{%22documentcollectionid2%22:\[%22GRANDCHAMBER%22,%22CHAMBER%22\]}](https://hudoc.echr.coe.int/#{%22documentcollectionid2%22:[%22GRANDCHAMBER%22,%22CHAMBER%22]}), (Erişim Tarihi: 15.03.2025).

[129] *Letellier/Fransa* [BD], B. No: 12369/86, 26.06.1991, § 39; *Jarzynski/Polonya* [BD], 04.10.2005, B. No: 15479/02, § 43, [https://hudoc.echr.coe.int/#{%22documentcollectionid2%22:\[%22GRANDCHAMBER%22,%22CHAMBER%22\]}](https://hudoc.echr.coe.int/#{%22documentcollectionid2%22:[%22GRANDCHAMBER%22,%22CHAMBER%22]}), (Erişim Tarihi: 15.03.2025).

[130] *Buzadji/Moldova* [BD], B. No: 23755/07, 05.07.2016, § 100, 101, 102, [https://hudoc.echr.coe.int/#{%22documentcollectionid2%22:\[%22GRANDCHAMBER%22,%22CHAMBER%22\]}](https://hudoc.echr.coe.int/#{%22documentcollectionid2%22:[%22GRANDCHAMBER%22,%22CHAMBER%22]}), (Erişim Tarihi: 15.03.2025).

olarak değerlendirmektedir.^[131] AIHM, önüne gelen bir olayda, uluslararası istinabe yöntemiyle tanık dinlenmesi gerekliliğine vurgu yaparak, tutukluluk süresinin 1 yıl uzamasını özensizlik olarak değerlendirmiştir.^[132]

Belirtmek gerekir ki, eğer tutukluluğun devamı için gereken makul şüphe seviyesi mevcut olmaksızın tutukluluk kararı devam ettirildiyse Mahkeme, tutukluluk konusundaki ek koşulların var olup olmadığını ve incelemede yeterli özenin gösterilip gösterilmediğini değerlendirmeye gerek görmeksizin AIHS md. 5/3'ün ihlal edildiğine hükmetmektedir.^[133]

Mahkeme, tutukluluk esnasında yeterli delil elde edilememiş olmasını, tutukluluğun devamı için makul gerekçe saymaktadır. Ancak, titizlikle gerçekleştirilmiş bir incelemenin varlığı açısından, bu sürede neden delil elde edilemediğinin ayrıntıyla açıklanması gerektiğini; “*delil durumu*” şeklinde basmakalıp ifadelerin, gerekçe sayılamayacağını kabul etmektedir.^[134]

AIHM, tutukluluk bulunan davalara, adaletin düzgün işleyişine engel

[131] *Toth/Avusturya* [BD], B. No: 11894/85, 12.11.1991, § 67; *Jarzynski/Polonya* [BD], B. No: 15479/02, 04.10.2005, § 37; *Sulaoja/Estonya* [BD], B. No: 55939/00, 15.02.2005, § 62; *Mamedova/Rusya* [BD], B. No: 7064/05, 01.06.2006, § 73; *Idalov/Rusya* [BD], B. No: 5826/03, 22.05.2012, § 140, [https://hudoc.echr.coe.int/#{%22documentcollectionid2%22:\[%22GRANDCHAMBER%22,%22CHAMBER%22\]}](https://hudoc.echr.coe.int/#{%22documentcollectionid2%22:[%22GRANDCHAMBER%22,%22CHAMBER%22]}), (Erişim Tarihi: 15.03.2025).

[132] *Scott/İspanya* [BD], B. No: 21335/93, 18.12.1996, § 83; *Smirnova/Rusya* [BD], B. No: 46133/99, 48183/99, 24.07.2003, § 64, [https://hudoc.echr.coe.int/#{%22documentcollectionid2%22:\[%22GRANDCHAMBER%22,%22CHAMBER%22\]}](https://hudoc.echr.coe.int/#{%22documentcollectionid2%22:[%22GRANDCHAMBER%22,%22CHAMBER%22]}), (Erişim Tarihi: 15.03.2025).

[133] *Selahattin Demirtaş/Türkiye* [BD], B. No: 14305/17, 22.12.2020, § 355, 356; *Janakieski/Kuzey Makedonya* [BD], B. No: 57325/19, 16291/20, 14.02.2024, § 84, [https://hudoc.echr.coe.int/#{%22documentcollectionid2%22:\[%22GRANDCHAMBER%22,%22CHAMBER%22\]}](https://hudoc.echr.coe.int/#{%22documentcollectionid2%22:[%22GRANDCHAMBER%22,%22CHAMBER%22]}), (Erişim Tarihi: 15.03.2025).

[134] *Sadegül Özdemir/Türkiye* [BD], B. No: 61441/00, 02.08.2005, § 35; *Dereci/Türkiye* [BD], B. No: 77845/01, 24.05.2005, § 38; *Merabishvili/Gürcistan* [BD], B. No: 72508/13, 28.11.2017, § 222, [https://hudoc.echr.coe.int/#{%22documentcollectionid2%22:\[%22GRANDCHAMBER%22,%22CHAMBER%22\]}](https://hudoc.echr.coe.int/#{%22documentcollectionid2%22:[%22GRANDCHAMBER%22,%22CHAMBER%22]}), (Erişim Tarihi: 15.03.2025).

olmamak koşuluyla öncelik verilebileceğini ve bunların, özel bir titizlikle yürütülmesi gerektiğini ifade etmektedir.^[135] Bununla birlikte Mahkeme, AİHS md. 5/3'e uygun olma pahasına, hâkim veya sair kamu görevlisinin, tutukluluk incelemesinde, yetki gibi özel hususlarda daha genel bir değerlendirme yapabileceğini belirtmiştir. Buna göre AİHM, tutukluluk hakkında yetkisiz mahkeme tarafından yapılmış özenli bir incelemenin AİHS md. 5/3'e aykırılık teşkil etmediğine kanaat getirmiştir.^[136]

D) TEMİNAT

AİHS md. 5/3, salıverilme veya tutuklu yargılamanın makul sürede sonuçlandırılması hakları yanında; kişilere, teminatla mahkemeye çıkma hakkı tanımaktadır.^[137] Doğrudan salıverilmeyen kişi hakkında tutuklama kararı verilmesinden önce, tutuklanmadan duruşmaya gelmesini sağlayacak tedbirler mutlaka gözden geçirilmelidir.^[138] Dolayısıyla, kişinin, bir teminat şartıyla salıverilmesi değerlendirilmeksizin tutuklanması, bu mad-

[135] *Matznetter/Avusturya* [BD], B. No: 2178/64, 10.11.1969, § 12; *Smirnova/Rusya* [BD], B. No: 46133/99, 48183/99, 24.07.2003, § 64, [https://hudoc.echr.coe.int/#{%22documentcollectionid2%22:\[%22GRANDCHAMBER%22,%22CHAMBER%22\]}](https://hudoc.echr.coe.int/#{%22documentcollectionid2%22:[%22GRANDCHAMBER%22,%22CHAMBER%22]}), (Erişim Tarihi: 15.03.2025).

[136] *Stephens/Malta* [BD], B. No: 33740/06, 21.04.2009, § 58, [https://hudoc.echr.coe.int/#{%22documentcollectionid2%22:\[%22GRANDCHAMBER%22,%22CHAMBER%22\]}](https://hudoc.echr.coe.int/#{%22documentcollectionid2%22:[%22GRANDCHAMBER%22,%22CHAMBER%22]}), (Erişim Tarihi: 15.03.2025).

[137] *Jablonski/Polonya* [BD], B. No: 33492/96, 21.12.2000, § 83; *Jarzyński/Polonya* [BD], B. No: 15479/02, 04.10.2005, § 44; *Buzadji/Moldova* [BD], B. No: 23755/07, 05.07.2016, § 87, [https://hudoc.echr.coe.int/#{%22documentcollectionid2%22:\[%22GRANDCHAMBER%22,%22CHAMBER%22\]}](https://hudoc.echr.coe.int/#{%22documentcollectionid2%22:[%22GRANDCHAMBER%22,%22CHAMBER%22]}), (Erişim Tarihi: 15.03.2025).

[138] *Vrencev/Sırbistan* [BD], B. No: 2361/05, 23.09.2008, § 76; *Idalov/Rusya* [BD], B. No: 5826/03, 22.05.2012, § 140; *Chikova/Slovakya* [BD], B. No: 615/21, 9427/21, 36765/21, 13.06.2024, § 70, [https://hudoc.echr.coe.int/#{%22documentcollectionid2%22:\[%22GRANDCHAMBER%22,%22CHAMBER%22\]}](https://hudoc.echr.coe.int/#{%22documentcollectionid2%22:[%22GRANDCHAMBER%22,%22CHAMBER%22]}), (Erişim Tarihi: 15.03.2025).

denin ihlalidir.^[139]

Mahkeme'ye göre, AIHS md. 5/3'ün “*Salıverilme, ilgilinin duruşma-
da hazır bulunmasını sağlayacak bir teminat şartına bağlanabilir*” olan son
cümlesi, teminatın takdire bağlı olduğu şeklinde anlaşılmamalıdır. Bir
bütün olarak değerlendirildiğinde bu madde, kişiye salt, salıverilme veya
tutuklanarak makul sürede yargılanma haklarını değil; salıverilme, belli bir
teminata bağlı olarak salıverilme ve eğer bunlar mümkün değilse kişinin,
yalnızca makul bir süreliğine tutuklanabilmesi haklarını içermektedir.^[140]

Teminata karar verilebilmesi için en az, tutukluluğa karar verilebilme-
si için gereken şüphe seviyesinin varlığı gereklidir.^[141] AIHM, eğer kişi
hakkında yapılan tüm değerlendirmeler sonucunda kişinin kaçma şüphe-
sinin devam ettiği ve bunun, somut olaydaki tek makul gerekçe olduğu
anlaşırsa, kişinin duruşmaya gelebilmesini sağlayacak bir teminatın ona
sunulması gerektiğini kabul etmektedir.^[142] Teminatla salıverilme talebi-
nin, ilgili devletin yasaları gereği otomatik olarak reddedilmesi veya talebin

[139] *Jablonski/Polonya* [BD], B. No: 33492/96, 21.12.2000, § 83, [https://hudoc.echr.coe.int/#{%22documentcollectionid2%22:\[%22GRANDCHAMBER%22,%22CHAMBER%22\]}](https://hudoc.echr.coe.int/#{%22documentcollectionid2%22:[%22GRANDCHAMBER%22,%22CHAMBER%22]}), (Erişim Tarihi: 15.03.2025).

[140] *Khudoyorov/Rusya* [BD], B. No: 6847/02, 08.11.2005, § 183, [https://hudoc.echr.coe.int/#{%22documentcollectionid2%22:\[%22GRANDCHAMBER%22,%22CHAMBER%22\]}](https://hudoc.echr.coe.int/#{%22documentcollectionid2%22:[%22GRANDCHAMBER%22,%22CHAMBER%22]}), (Erişim Tarihi: 15.03.2025).

[141] *Muşuc/Moldova* [BD], B. No: 42440/06, 16.11.2007, § 42; *Aleksandr Makarov/Rusya* [BD], B. No: 15217/07, 12.03.2009, § 139; *Mangouras/İspanya* [BD], B. No: 12050/04, 28.09.2010, § 81, [https://hudoc.echr.coe.int/#{%22documentcollectionid2%22:\[%22GRANDCHAMBER%22,%22CHAMBER%22\]}](https://hudoc.echr.coe.int/#{%22documentcollectionid2%22:[%22GRANDCHAMBER%22,%22CHAMBER%22]}), (Erişim Tarihi: 15.03.2025).

[142] *Letellier/Fransa* [BD], B. No: 12369/86, 26.06.1991, § 46; *Lukovic/Sırbistan* [BD], B. No: 43808/07, 26.03.2013, § 54; *Merabishvili/Gürcistan* [BD], B. No: 72508/13, 28.11.2017, § 223; *Radonjic ve Romic/Sırbistan* [BD], B. No: 43674/16, 04.04.2023, § 65, [https://hudoc.echr.coe.int/#{%22documentcollectionid2%22:\[%22GRANDCHAMBER%22,%22CHAMBER%22\]}](https://hudoc.echr.coe.int/#{%22documentcollectionid2%22:[%22GRANDCHAMBER%22,%22CHAMBER%22]}), (Erişim Tarihi: 15.03.2025).

değerlendirilmemesi^[143] AİHS md. 5/3 gereği ihlal sebebidir.^[144]

Mahkeme içtihatları, teminatla salıverilme talebinin reddi için, dört makul gerekçe sunulabileceğini kabul etmektedir: kişinin duruşmaya gelmemesi riski; adaletin uygulanmasına zarar verecek nitelikte fiillerde bulunması riski; başka suçlar işlemesi riski ve kamu düzenini bozacak fiillerde bulunması riski.^[145] Ulusal makamlar, teminatla salıverilme talebini, bu şekilde makul gerekçelerle reddetmiş olsalar dahi AİHM, tıpkı tutukluluk ve tutukluluğun devamı kararlarında olduğu gibi, yetkililerin bu süreci titizlikle inceleyip incelememiş olduklarını araştırmaktadır.^[146]

AİHS md. 5/3'te yer alan teminat, sanığın, duruşmada hazır bulunmasını sağlamak amacıyla getirilmiş tutuklamaya alternatif bir tedbirdir. Bu tedbir, *kefalet* şeklinde bir bedel olarak belirlenebilir. Kefalet miktarı, kişinin kendi malvarlığına veya kefaleti ödeyecek kişiyle olan ilişkisine göre tespit edilir. Bu miktar, kişinin duruşmada hazır bulunmasını sağlamaya

[143] *Selçuk/Türkiye* [BD], B. No: 2178/02, 10.01.2006, § 34; *Aleksandr Makarov/Rusya* [BD], B. No: 15217/07, 12.03.2009, § 138, [https://hudoc.echr.coe.int/#{%22documentcollectionid2%22:\[%22GRANDCHAMBER%22,%22CHAMBER%22\]}](https://hudoc.echr.coe.int/#{%22documentcollectionid2%22:[%22GRANDCHAMBER%22,%22CHAMBER%22]}), (Erişim Tarihi: 15.03.2025).

[144] *Caballero/Birleşik Krallık* [BD], B. No: 32819/96, 08.02.2000, § 18, 19, 20; *S. B. C./Birleşik Krallık* [BD], B. No: 39360/98, 19.06.2001, § 22; *Piruzyan/Ermenistan* [BD], B. No: 33376/07, 26.06.2012, § 104, 105, [https://hudoc.echr.coe.int/#{%22documentcollectionid2%22:\[%22GRANDCHAMBER%22,%22CHAMBER%22\]}](https://hudoc.echr.coe.int/#{%22documentcollectionid2%22:[%22GRANDCHAMBER%22,%22CHAMBER%22]}), (Erişim Tarihi: 15.03.2025).

[145] *Smirnova/Rusya* [BD], B. No: 46133/99, 48183/99, 24.07.2003, § 59, [https://hudoc.echr.coe.int/#{%22documentcollectionid2%22:\[%22GRANDCHAMBER%22,%22CHAMBER%22\]}](https://hudoc.echr.coe.int/#{%22documentcollectionid2%22:[%22GRANDCHAMBER%22,%22CHAMBER%22]}), (Erişim Tarihi: 15.03.2025).

[146] *Skrobol/Polonya* [BD], B. No: 44165/98, 13.09.2005, § 57; *Piotr Osuch/Polonya* [BD], B. No: 30028/06, 03.11.2009, § 40; *Gafa/Malta* [BD], B. No: 54335/14, 22.05.2018, § 71, [https://hudoc.echr.coe.int/#{%22documentcollectionid2%22:\[%22GRANDCHAMBER%22,%22CHAMBER%22\]}](https://hudoc.echr.coe.int/#{%22documentcollectionid2%22:[%22GRANDCHAMBER%22,%22CHAMBER%22]}), (Erişim Tarihi: 15.03.2025).

yetecek ölçüde olmalıdır.^[147] Somut olayda kişiye atfedilen zarar, kefalet miktarının belirlenmesinde etkili olabilmesine karşın, miktar belirlenirken temel alınacak asıl unsur, kişiye atfedilen zarar değil; kişinin kaçma riskidir.^[148]

Miktarın belirlenmesi hususunda sanığın maddî imkânları değerlendirilmelidir. Kefaleti belirleyen mahkeme, tutuklama kararı verirken yaptığı oranda gerekçelendirme yapmak zorundadır.^[149] Kefalet miktarının belirlenmesinde, kişinin ödeme gücünün göz önünde bulundurulmaması, ihlal sebebidir.^[150] Kişiler, kefalet miktarı belirlenirken, kendilerine ilişkin, gerekliliği halinde kontrol edilebilecek bilgileri, yetkililere, dürüstçe bildirmekle yükümlüdürler.^[151]

[147] *Muşuc/Moldova* [BD], B. No: 42440/06, 16.11.2007, § 42; *Mangouras/İspanya* [BD], B. No: 12050/04, 28.09.2010, § 78; *Gafa/Malta* [BD], B. No: 54335/14, 22.05.2018, § 70; *Bluks Savickis/Letonya* [BD], B. No: 44570/19, 13.06.2024, § 37, [https://hudoc.echr.coe.int/#{%22documentcollectionid%22:\[%22GRANDCHAMBER%22,%22CHAMBER%22\]}](https://hudoc.echr.coe.int/#{%22documentcollectionid%22:[%22GRANDCHAMBER%22,%22CHAMBER%22]}), (Erişim Tarihi: 15.03.2025).

[148] *Neumeister/Avusturya* [BD], B. No: 1936/63, 27.06.1968, § 14; *Mangouras/İspanya* [BD], B. No: 12050/04, 28.09.2010, § 78, [https://hudoc.echr.coe.int/#{%22documentcollectionid%22:\[%22GRANDCHAMBER%22,%22CHAMBER%22\]}](https://hudoc.echr.coe.int/#{%22documentcollectionid%22:[%22GRANDCHAMBER%22,%22CHAMBER%22]}), (Erişim Tarihi: 15.03.2025).

[149] *Aleksandr Makarov/Rusya* [BD], B. No: 15217/07, 12.03.2009, § 139; *Gafa/Malta* [BD], B. No: 54335/14, 22.05.2018, § 70, [https://hudoc.echr.coe.int/#{%22documentcollectionid%22:\[%22GRANDCHAMBER%22,%22CHAMBER%22\]}](https://hudoc.echr.coe.int/#{%22documentcollectionid%22:[%22GRANDCHAMBER%22,%22CHAMBER%22]}), (Erişim Tarihi: 15.03.2025).

[150] *Toshev/Bulgaristan* [BD], B. No: 56308/00, 10.08.2006, § 3; *Bluks Savickis/Letonya* [BD], B. No: 44570/19, 13.06.2024, § 40, [https://hudoc.echr.coe.int/#{%22documentcollectionid%22:\[%22GRANDCHAMBER%22,%22CHAMBER%22\]}](https://hudoc.echr.coe.int/#{%22documentcollectionid%22:[%22GRANDCHAMBER%22,%22CHAMBER%22]}), (Erişim Tarihi: 15.03.2025).

[151] *Skrobol/Polonya* [BD], B. No: 44165/98, 13.09.2005, § 57; *Piotr Osuch/Polonya* [BD], B. No: 30028/06, 03.11.2009, § 40; *Gafa/Malta* [BD], B. No: 54335/14, 22.05.2018, § 70, [https://hudoc.echr.coe.int/#{%22documentcollectionid%22:\[%22GRANDCHAMBER%22,%22CHAMBER%22\]}](https://hudoc.echr.coe.int/#{%22documentcollectionid%22:[%22GRANDCHAMBER%22,%22CHAMBER%22]}), (Erişim Tarihi: 15.03.2025).

etmeme tedbirinin amacı da kişiyi derhal hâkim veya yasayla yetkili kılınmış sair kamu görevlisinin karşısına çıkarmaktır. Dolayısıyla, çalışmada tartışılmış olan, AIHS md. 5/1(c) ve md. 5/3'ün, şüphe seviyesi, hâkimin veya yasayla yetkili kılınmış sair kamu görevlisinin tarafsız ve bağımsızlığı, hızlılık gibi hususlar konutu terk etmeme tedbiri için de geçerlidir.^[157]

SONUÇ

Özgürlük ve güvenlik hakkı, diğer tüm hak ve özgürlüklerin muhafızıdır. Zira, özgür ve hukukî güvenlik içinde olmayan bir birey, kendisine tanınan diğer temel hak ve özgürlüklerden yararlanamayacaktır. Bu denli önemli oluşundan ötürü pek çok uluslararası antlaşmada yer alan bu hak, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nde de titizlikle düzenlenmiştir.

Özgürlük ve güvenlik hakkının, ceza muhakemesi süreci bakımından önemli bir parçasını oluşturan AIHS md. 5/3, bir suç isnadı üzerine yakalanan ve tutulan kişilerin, yetkililerin keyfî davranışlarına maruz kalmamaları amacıyla düzenlenmiştir. İçtihatlarıyla, Sözleşme'yi hayata geçiren AIHM, çalışmada bir kısmına yer verilen pek çok kararla, söz konusu hükme anlam ve netlik kazandırmaktadır. Bu bağlamda Mahkeme, Sözleşme'nin hem bu madde özelinde hem de diğer maddelerinde geçen *derhal*, *en kısa sürede* gibi ifadelerin, ortak bir yorumla “*hızlılık*” şeklinde anlaşılması gerektiğini kabul etmekte; buna mukabil, her durum için, somut olay şartlarını göz önünde bulundurarak hüküm vermektedir. Buna göre, bir suç nedeniyle yakalanan ve tutulan kişiler, hızlı bir biçimde hâkim önüne götürülmelidirler. Bu sürat, hem kişilerin kötü muameleye uğramaları riskini en aza indirecek hem de böyle bir durumun yaşanması

[BD], B. No: 12058/21, 10.01.2025, § 135, [https://hudoc.echr.coe.int/#{%22documentcollectionid%22:\[%22GRANDCHAMBER%22,%22CHAMBER%22\]}](https://hudoc.echr.coe.int/#{%22documentcollectionid%22:[%22GRANDCHAMBER%22,%22CHAMBER%22]}), (Erişim Tarihi: 15.03.2025).

[157] *Vachev/Bulgaristan*, [BD], B. No: 42987/98, 08.07.2004, § 64, [https://hudoc.echr.coe.int/#{%22documentcollectionid%22:\[%22GRANDCHAMBER%22,%22CHAMBER%22\]}](https://hudoc.echr.coe.int/#{%22documentcollectionid%22:[%22GRANDCHAMBER%22,%22CHAMBER%22]}), (Erişim Tarihi: 15.03.2025).

ihtimalinde kanıtlanabilirliği artıracaktır.

Sözleşme, yetkili mercii salt hâkimle sınırlandırmamakta; devletlerin, hâkim yerine bir başka kamu görevlisini yetkilendirebileceğini düzenlemektedir. Mahkeme, bu kamu görevlisinin, adlî yetkilerle donatılmış olmasını; hâkimin en temel özellikleri olan tarafsızlık ve bağımsızlığa sahip bulunmasını; gerektiğinde, kişiyi salıverme yetkisini haiz olmasını aramaktadır.

Suç isnadıyla yakalama ve tutmanın amacı, kişiyi derhal adlî merci önüne götürmektir. Adlî merci, suç isnadını incelemeli ve öncelikle, kişiyi serbest bırakmanın mümkün olup olmadığını değerlendirmelidir. Bu konuda, kişinin duruşmaya gelmesini sağlayacak bir teminatın da mümkünse belirlenmesi zorunluluğu mevcuttur. Bu tedbirlerin yetmemesi durumunda, son çare olarak tutuklama kararı vermek hâkimin takdirinde olup; takdirin sınırları, çerçevesi ve gerekçesi AİHM içtihatlarıyla belirlenmiştir. Zira kişinin, masumiyet karinesinden yararlandığı bir süreçte özgürlük ve güvenlik hakkı, en ağır şekliyle müdahaleye uğramaktadır. Bu nedenle Mahkeme, tutukluluk kararı verilebilmesi için somut ve net gerekçeler aramakta; tüm bunların olayda tek tek gösterilmesini beklemektedir. Tutukluluk kararı verilebilmesi için, bu gerekçelere dayalı makul bir şüphe bulunmalı; ancak süreç ilerledikçe, bu şüphe seviyesi aynı kalmamalıdır. Zira, ulusal mahkemeler, bir kişinin tutuklu olarak yargılandığı esnada, onun en önemli temel hak ve özgürlüğü ihlal edilmekte olduğundan, hızlı ve titiz hareket etmeli ve gereken araştırmayı özenle yapmalıdır. Bu özenli araştırmaya binaen, tutukluluğun gerekliliği azalacağından, tutukluluk kararının devamı için Mahkeme, makul şüphenin halihazırda devam etmesi yanında, başka koşulların da ortaya çıkmış olmasını aramaktadır. Tüm bu süreçte, Mahkeme'nin beklediği, bir kişinin tutukluluğunun her ne olursa olsun, makul süreyi aşmamasıdır. Sürenin makul olup olmadığı, somut olay şartlarına ve isnat edilen suçun niteliğine göre değişmekle birlikte her halükârda özgürlük ve güvenlik hakkının özüne dokunulmamalıdır.

KAYNAKÇA

- Akpek, Ayça L. *Tutuklamada Kuvvetli Suç Şüphesi*. Ankara: Seçkin, 2020.
- Baytaz, Abdullah Batuhan. “Hükme Bağlı Tutukluluk.” *Ceza Hukuku ve Kriminoloji Dergisi*, no. 6(2) (2018): 133-153.
- Doğru, Osman. “Kişi Özgürlüğü: İnsan Hakları Avrupa Sözleşmesi’nin 5. Maddesinin İnsan Hakları Mahkemesi Tarafından Yorumu.” içinde *İnsan Hakları Avrupa Sözleşmesi ve Adli Yargı Sempozyumu*, 181-286. Ankara: Türkiye Barolar Birliği, 2004.
- Doğru, Osman ve Nalbant, Atilla. *İnsan Hakları Avrupa Sözleşmesi Açıklama ve Önemli Kararlar 1*. İstanbul: Legal, 2016.
- Erdoğan, Mustafa. *Özgürlük, Hukuk ve Demokrasi*. Ankara: Siyasal, 2018.
- Eriş, Uğur. “İç Hukukta AIHS’in 5. Maddesine İlişkin Gelişmeler.” içinde *İnsan Hakları Avrupa Sözleşmesi ve Adli Yargı Sempozyumu*, 287-300. Ankara: Türkiye Barolar Birliği, 2004.
- Feyzioğlu, Metin. “Anglo Sakson ve Anglo Amerikan Hukuk Düzenlerinde Habeas Corpus Kurumu.” *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 44, no. 1-4 (1995): 665-688.
- Gözübüyük, Şeref, Gölcüklü, Feyyaz ve Saygılı, Abdurrahman. *Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve Uygulaması Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi İnceleme ve Yargılama Yöntemi*. Ankara: Turhan, 2019.
- Harris, D. J., O’Boyle, M. ve Warbrick, C. *Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi Hukuku*. çev. Mehveş Bingöllü Kılıcı, Ulaş Karan. İstanbul: On İki Levha, 2022.
- İnceoğlu, Sibel. “Adil Yargılanma Hakkı” içinde *İnsan Hakları Avrupa Sözleşmesi ve Anayasa, Anayasa Mahkemesine Bireysel Başvuru Kapsamında Bir İnceleme*, 209-286. İstanbul: Beta, İstanbul, 2013.

- Kaboğlu, İbrahim Ö., *Özgürlükler Hukuku 1 İnsan Hakları Genel Kuramına Giriş*. Ankara: İmge, 2013.
- Karali, Kevser. “Yargıtay’ın Hükmen Tutukluluk İçtihadına Eleştirel Bir Yaklaşım.” *Ankara Barosu Dergisi*, no. 3 (2021): 311-330.
- Karan, Ulaş. “Kişi Özgürlüğü ve Güvenliği Hakkı” içinde *İnsan Hakları Avrupa Sözleşmesi ve Anayasa, Anayasa Mahkemesine Bireysel Başvuru Kapsamında Bir İnceleme*, 179-208. İstanbul: Beta, 2013.
- Nişancı, Dilaver. “AİHM Kararları Işığında Özgürlük ve Güvenlik Hakkı (AİHS m. 5) ve Bu Hakkın İfade Özgürlüğü (AİHS m. 10) ile Amaçta Saptırma Yasağı (AİHM m. 18) Açısından İrdelenmesi.” *Dicle Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 26, no. 44 (2021): 37-74.
- Sarıgül, Ali Tanju. *İnsan Hakları Avrupa Sözleşmesinde Kişiy Tanınan Özgürlük ve Güvenlik Hakkı*. Ankara: Seçkin, 2013.
- Sürücü, A. Sinan. *İnsan Hakları Avrupa Mahkemesi Kararlarında ve Türkiye’de Tutuklama*. Seçkin: Ankara, 2010.
- Şahbaz, İbrahim. “Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinde Kişi Özgürlük ve Güvenliği.” *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, no. 55 (2004): 201-225.
- Şirin, Tolga. *Özgürlük ve Güvenlik Hakkı Anayasa Mahkemesine Bireysel Başvuru El Kitapları Serisi – 1*. Ankara: Avrupa Konseyi, 2018.
- Taner, Fahri Gökçen. *Ceza Muhakemesi Hukukunda Adil Yargılanma Hakkı Bağlamında Çelişme ve Silahların Eşitliği İlkesi*. Ankara: Seçkin, 2019.
- Turan, Hüseyin. “Kişi Hürriyeti ve Güvenliği Hakkı Perspektifinden Adli Kontrol Bağlamında Konutu Terk Etmeme Tedbiri.” *Adalet Dergisi*, no. 73 (2024): 165-197.

Yackle, Larry W. “Explaining Habeas Corpus.” *New York University Law Review* 60, no. 6 (1985): 991-1060.

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Kararları

Aksoy/Türkiye [BD], B. No: 21987/93, 18.12.1996.

Aleksandr Makarov/Rusya [BD], B. No: 15217/07, 12.03.2009.

Ali Osman Özmen/Türkiye [BD], B. No: 42969/04, 05.07.2016.

Alparslan Altan/Türkiye [BD], B. No: 12778/17, 16.04.2019.

Aquilina/Malta [BD], B. No: 25642/94, 29.04.1999.

Assenov ve diğerleri/Bulgaristan [BD], B. No: 24760/94, 28.10.1998.

Becciev/Moldova [BD], B. No: 9190/03, 04.10.2005.

Belchev/Bulgaristan [BD], B. No: 39270/98, 08.07.2004.

Belevitskiy/Rusya [BD], B. No: 72967/01, 01.03.2007.

Bluks Savickis/Letonya [BD], B. No: 44570/19, 13.06.2024.

Brannigan ve McBride/Birleşik Krallık [BD], B. No: 14553/89, 14554/89,
25.05.1993.

Brincat/İtalya [BD], B. No: 13867/88, 26.11.1992.

Brogan ve diğerleri/Birleşik Krallık [BD], B. No: 11209/84, 11234/84,
11266/84, 11386/85, 29.11.1988.

Bryan ve diğerleri/Rusya [BD], B. No: 22515/14, 27.09.2023.

Buzadji/Moldova [BD], B. No: 23755/07, 05.07.2016.

Bülbül/Türkiye [BD], B. No: 47297/99, 22.05.2007.

Caballero/Birleşik Krallık [BD], B. No: 32819/96, 08.02.2000.

Castravet/Moldova [BD], B. No: 23393/05, 13.06.2007.

Chahal/Birleşik Krallık [BD], B. No: 24414/93, 15.11.1996.

- Chikova/Slovakya* [BD], B. No: 615/21, 9427/21, 36765/21, 13.06.2024.
- Ciulla/İtalya* [BD], B. No: 11152/84, 22.02.1989.
- Conka/Belçika* [BD], B. No: 51564/99, 05.02.2002.
- Creangal/Romanya* [BD], B. No: 29226/03, 23.02.2012.
- Çakıcı/Türkiye* [BD], B. No: 23657/94, 08.09.1999.
- De Jong, Baljet ve Van Der Brink/Hollanda* [BD], B. No: 8805/79, 8806/79, 9242/81, 22.05.1984.
- De Tommaso/İtalya* [BD], B. No: 43395/09, 23.02.2017.
- De Wilde, Ooms ve Versyp/Belçika* [BD], B. No: 2832/66, 2835/66, 2899/66, 18.06.1971.
- Dereci/Türkiye* [BD], B. No: 77845/01, 24.05.2005.
- Dzerkorashvili ve diğerleri/Gürcistan* [BD], B. No: 70572/16, 02.03.2023.
- Eldar Hasanov/Azerbaycan*, [BD], B. No: 12058/21, 10.01.2025.
- Engel ve diğerleri/Hollanda* [BD], B. No: 5100/71, 5101/71, 5102/71, 5354/72, 5370/72, 08.06.1976.
- Estrikh/Litvanya* [BD], B. No: 73819/01, 18.06.2007.
- Fox, Campbell ve Hartley/Birleşik Krallık* [BD], B. No: 12244/86, 12245/86, 30.08.1990.
- Gafal/Malta* [BD], B. No: 54335/14, 22.05.2018.
- Ghazaryan ve Bayramyan/Azerbaycan* [BD], B. No: 33050/18, 05.01.2024.
- Giorgi Nikolaishvili/Gürcistan* [BD], B. No: 37048/04, 13.04.2009.
- Gorski/Polonya* [BD], B. No: 28904/02, 15.02.2006.
- Guzzardi/İtalya* [BD], B. No: 7367/76, 06.11.1980.
- Gürcistan/Rusya* [BD], B. No: 39611/18, 09.04.2024.

- Güveç/*Türkiye* [BD], B. No: 70337/01, 20.01.2009.
- Hassan ve diğerleri/Fransa* [BD], B. No: 46695/10, 54588/10, 04.12.2014.
- H. L./Birleşik Krallık* [BD], B. No: 45508/99, 05.10.2004.
- Hood/Birleşik Krallık* [BD], B. No: 27267/95, 18.02.1999.
- Huber/İsviçre* [BD], B. No: 12794/87, 23.10.1990.
- Hysal/Arnavutluk* [BD], B. No: 52048/16, 21.02.2023.
- I. A./Fransa* [BD], B. No: 28213/95, 23.09.1998.
- Idalov/Rusya* [BD], B. No: 5826/03, 22.05.2012.
- İpek ve diğerleri/Türkiye* [BD], B. No: 17019/02, 30070/02, 02.02.2009.
- Jablonski/Polonya* [BD], B. No: 33492/96, 21.12.2000.
- Janakieski/Kuzey Makedonya* [BD], B. No: 57325/19, 16291/20, 14.02.2024.
- Jarzynski/Polonya* [BD], B. No: 15479/02, 04.10.2005.
- K. P./Polonya* [BD], B. No: 52641/16, 26.01.2024.
- Kandzhov/Bulgaristan* [BD], B. No: 68294/01, 06.02.2009.
- Karaca/Türkiye* [BD], B. No: 25285/15, 20.06.2023.
- Khlaifia ve diğerleri/İtalya* [BD], B. No: 16483/12, 15.12.2016.
- Khudoyorov/Rusya* [BD], B. No: 6847/02, 08.11.2005.
- Koster/Hollanda* [BD], B. No: 12843/87, 28.11.1991.
- Koştı/Türkiye* [BD], B. No: 74321/01, 03.05.2007.
- Kurt/Türkiye* [BD], B. No: 15/1197/799/1002, 25.05.1998.
- Labita/İtalya* [BD], B. No: 26772/95, 06.04.2000.
- Ladent/Polonya* [BD], B. No: 11036/03, 18.06.2008.

- Letellier/Fransa* [BD], B. No: 12369/86, 26.06.1991.
- Lukovic/Sırbistan* [BD], B. No: 43808/07, 26.03.2013.
- Magee ve diğerleri/Birleşik Krallık* [BD], B. No: 26289/12, 29062/12, 29891/12, 12.08.2015.
- Mamasakhli ve diğerleri/Gürcistan ve Rusya* [BD], B. No: 29999/04, 41424/04, 07.06.2023.
- Mamedova/Rusya* [BD], B. No: 7064/05, 01.06.2006.
- Mancini/İtalya* [BD], B. No: 44955/98, 02.08.2001.
- Mangouras/İspanya* [BD], B. No: 12050/04, 28.09.2010.
- Matznetter/Avusturya* [BD], B. No: 2178/64, 10.11.1969.
- McKay/Birleşik Krallık* [BD], B. No: 543/03, 03.10.2006.
- Medvedyev/Fransa* [BD], B. No: 3394/03, 29.03.2010.
- Melial/Gürcistan* [BD], B. No: 13668/21, 07.12.2023.
- Merabishvili/Gürcistan* [BD], B. No: 72508/13, 28.11.2017.
- Milankovic ve Bosnjak/Hırvatistan* [BD], B. No: 37762/12, 235013, 26.04.2016.
- Murray/Birleşik Krallık* [BD], B. No: 14310/88, 28.10.1994.
- Muşuc/Moldova* [BD], B. No: 42440/06, 16.11.2007.
- Nart/Türkiye* [BD], B. No: 20817/04, 06.05.2008.
- Neumeister/Avusturya* [BD], B. No: 1936/63, 27.06.1968.
- Niedbal/Polonya* [BD], B. No: 27915/95, 04.06.2000.
- Nikolova/Bulgaristan* [BD], B. No: 31195/96, 25.03.1999.
- Nikolova/Bulgaristan* [BD], B. No: 40896/98, 30.12.2004.

- Oral ve Atabay/Türkiye* [BD], B. No: 39686/02, 23.06.2009.
- Öcalan/Türkiye* [BD], B. No: 46221/99, 12.05.2005.
- Panteal/Romanya* [BD], B. No: 33343/96, 03.06.2003.
- Pachenko/Rusya* [BD], B. No: 45100/98, 08.02.2005.
- Piotr Baranowski/Polonya* [BD], B. No: 39742/05, 02.01.2008.
- Piotr Osuch/Polonya* [BD], B. No: 30028/06, 03.11.2009.
- Piruzyan/Ermenistan* [BD], B. No:33376/07, 26.06.2012.
- Podeski/San Marino* [BD], B. No: 66357/14, 13.04.2017.
- Quinn/Fransa* [BD], B. No: 18580/91, 22.03.1995.
- Radonjic ve Romic/Sırbistan* [BD], B. No: 43674/16, 04.04.2023.
- S. B. C./Birleşik Krallık* [BD], B. No: 39360/98, 19.06.2001.
- S., V. ve A./Danimarka* [BD], B. No: 35553/12, 36678/12, 36711/12,
22.10.2018.
- Sadegül Özdemir/Türkiye* [BD], B. No: 61441/00, 02.08.2005.
- Sakık ve diğerleri/Türkiye* [BD], B. No: 23878/94, 23879/94, 23880/94,
26.11.1997.
- Sardar Babayev/Azerbaycan* [BD], B. No: 34015/17, 26896/18,
01.02.2024.
- Schiesser/İsviçre* [BD], B. No: 7710/76, 04.12.1979.
- Scott/İspanya* [BD], B. No: 21335/93, 18.12.1996.
- Selahattin Demirtaş/Türkiye* [BD], B. No: 14305/17, 22.12.2020.
- Selçuk/Türkiye* [BD], B. No: 2178/02, 10.01.2006.
- Skrobol/Polonya* [BD], B. No: 44165/98, 13.09.2005.
- Smirnova/Rusya* [BD], B. No: 46133/99, 48183/99, 24.07.2003.

- Solmaz/Türkiye* [BD], B. No: 27561/02, 16.06.2007.
- Stanev/Bulgaristan* [BD], B. No: 36760/06, 17.01.2012.
- Stephens/Malta* [BD], B. No: 33740/06, 21.04.2009.
- Stollenwerk/Almanya* [BD], B. No: 8844/12, 07.09.2017.
- Stögmüller/Avusturya* [BD], B. No: 1602/62, 10.11.1969.
- Stvrtecký/Slovakya* [BD], B. No: 55844/12, 05.06.2018.
- Sulaoja/Estonya* [BD], B. No: 55939/00, 15.02.2005.
- Timurtaş/Türkiye* [BD], B. No: 23531/94, 13.06.2000.
- Tomasi/Fransa* [BD], B. No: 12850/87, 27.08.1992.
- Toshev/Bulgaristan* [BD], B. No: 56308/00, 10.08.2006.
- Toth/Avusturya* [BD], B. No: 11894/85, 12.11.1991.
- Vachev/Bulgaristan* [BD], B. No: 42987/98, 08.07.2004.
- Vassis ve diğerleri/Fransa* [BD], B. No: 62736/09, 27.06.2013.
- Vrencev/Sırbistan* [BD], B. No: 2361/05, 23.09.2008.
- Weeks/Birleşik Krallık* [BD], B. No: 9787/82, 02.03.1987.
- Wemhoff/Almanya* [BD], B. No: 2122/64, 27.06.1968.